

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2020-2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Aneta Frühaufová

**Efektivita práce asistenta pedagoga se zaměřením na žáky s
mentálním postižením základních škol v Kraji Vysočina**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Josef Novotný, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2020-2022

BACHELOR THESIS

Aneta Frühaufová

**Efektivita práce asistenta pedagoga se zaměřením na žáky s
mentálním postižením základních škol v Kraji Vysočina**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Josef Novotný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 21. 2. 2022

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce PhDr. Josefu Novotnému, CSc. za cenné rady, ochotu a trpělivost při tvorbě této bakalářské práce. Velké poděkování patří i všem, kteří se zúčastnili výzkumu za jejich čas, poskytnuté informace a zkušenosti, díky kterým bylo možné provést výzkumné šetření.

Anotace

Cílem bakalářské práce je zjistit efektivitu práce asistentů pedagoga na základních školách se zaměřením na žáky s mentálním postižením. Práce se skládá ze tří hlavních kapitol v teoretické části, které jsou podkladem pro následnou část empirickou. Teoretická část se zaměřuje na pojem asistent pedagoga, jeho náplň práce a vzdělání. Dále vymezuje pojem mentálního postižení a vzdělávání těchto žáků. V teoretické části je popsána i spolupráce mezi asistenty pedagoga, žáky, rodinou a poradenskými pracovníky. Empirická část je zaměřena na kvalitativní výzkum s použitím výzkumné metody polostrukturovaného rozhovoru s asistenty pedagoga, a dále na studium odborné literatury a dokumentů.

Klíčová slova

Asistent pedagoga, edukace, efektivita práce, mentální postižení, polostrukturovaný rozhovor, základní škola.

Annotation

The aim of the Bachelor thesis is to find out the effectivity of teaching assistants in primary schools with a focus on pupils with mental disabilities. The thesis consists of three main chapters in the theoretical part, which underlie the subsequent empirical part. The theoretical part focuses on the concept of a teaching assistant, job description and education, furtherly defines the concept of mental disability and education of these pupils. The theoretical section also describes cooperation between teaching assistants and pupils, family and consultants. The empirical part is focused on qualitative research using the research method of semi-structured conversation with teaching assistants, and the study of professional literature and documents.

Keywords

Assistant teacher, education, mental disability, primary school, semi-structured conversation, work efficiency.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 ASISTENT PEDAGOGA.....	11
1.1 Vymezení základních pojmů	11
1.2 Náplň práce a osobnostní předpoklady asistenta pedagoga.....	14
1.3 Vzdělávání asistentů pedagoga a základní kvalifikační kurz	15
1.3.1 Odborná kvalifikace	15
1.3.2 Kvalifikační kurz.....	17
1.4 Problematické momenty práce asistentů pedagoga	18
2 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ MENTÁLNÍHO POSTIŽENÍ.....	20
2.1 Specifika osob s mentálním postižením.....	21
2.2 Klasifikace mentálního postižení	22
2.2.1 Inteligence	22
2.3 Poruchy, syndromy a mentální postižení	25
3 ASISTENT PEDAGOGA VE ŠKOLE	26
3.1 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem	27
3.2 Spolupráce asistenta pedagoga s rodiči	27
3.3 Spolupráce asistenta pedagoga s žáky	28
3.4 Spolupráce asistenta pedagoga s poradenskými pracovníky	29
EMPIRICKÁ ČÁST	31
4 METODOLOGIE	31
4.1 Design výzkumu	31
4.1.1 Výzkumné okruhy.....	31
4.2 Cíl výzkumu.....	32
4.3 Výzkumné šetření	32
4.4 Výzkumný soubor.....	33
5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	35
5.1 Počet žáků ve třídě na jednoho asistenta.....	35
5.2 Časová náročnost a příprava asistenta na hodinu	38
5.3 Viditelné pokroky u žáků.....	41
5.4 Rozdílnost práce žáků s asistentem a bez asistenta pedagoga	44

5.5	Rozdílnost pokroků v práci u žáků s rozdílnými onemocněními	46
5.6	Zpětná vazba na práci od žáků.....	48
5.7	Úspěšnost žáků po absolvování povinné školní docházky	50
5.8	Shrnutí empirické části	51
ZÁVĚR		53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....		56
SEZNAM ZKRATEK		59
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ		60
SEZNAM PŘÍLOH.....		61

ÚVOD

Profese asistentů pedagoga je v současné době velmi potřebná a významná pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Zároveň se jedná o velmi aktuální téma, které by mohlo pomoci laické veřejnosti s pochopením a informovaností o práci asistentů pedagoga. Autorka práce si zvolila téma práce záměrně. Ačkoliv se může jednat o méně atraktivní pracovní pozici, autorka vidí potenciál práce této profese hlavně v pomoci těm, kteří pomoc potřebují.

Cílem bakalářské práce je zjištění efektivity práce asistentů pedagoga na základních školách v Kraji Vysočina se zaměřením na žáky s mentálním postižením. Efektivita bude zjištěna na základě úspěšnosti žáků při práci a sebereflexe asistentů pedagoga.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. V teoretické části je čerpáno zejména z odborné literatury a internetových zdrojů.

Teoretická část se skládá ze tří hlavních kapitol – asistent pedagoga, terminologické vymezení mentálního postižení a asistent pedagoga ve škole. První kapitola se zaměřuje na vymezení základních pojmů jako asistent pedagoga, podpůrná opatření, žák se speciálními vzdělávacími potřebami nebo individuální vzdělávací plán. V této kapitole je také popsána náplň práce a vzdělání asistentů pedagoga, ale i problematické momenty, se kterými se asistenti pedagoga setkávají při jejich práci. Druhá kapitola vymezuje především pojem mentálního postižení a specifika těchto osob. V kapitole je popsána i inteligence, která je s tímto tématem úzce spojena. V neposlední řadě je zde zmíněna klasifikace mentálního postižení a syndromy či poruchy, které mohou být s mentálním postižením spojeny. Třetí kapitola se věnuje spolupráci asistenta pedagoga s žáky, rodinou nebo ostatními pedagogy, včetně poradenských pracovníků.

Empirická část je koncipována jako kvalitativní výzkum. Za použití techniky sběru dat pomocí polostrukturovaného rozhovoru bylo stanoveno 8 výzkumných okruhů, které byly použity při první fázi, a to sběru dat na vybrané cílové skupině v této problematice. Tato část se zaměřuje především na zmapování toho, jak asistenti pedagoga vnímají efektivitu jejich práce se žáky s mentálním postižením na základních školách. K dosažení cíle byly pokládány respondentům otázky například na zpětnou vazbu na jejich práci, úspěšnost žáků při vyučování nebo jejich vlastní sebereflexe. Jako cílovou skupinu výzkumu a výzkumný vzorek zvolila autorka záměrně asistenty

pedagoga, kteří působí u žáků s mentálním postižením na základních školách v Kraji Vysočina. Konkrétně se jednalo o respondenty s různou délkou praxe v tomto oboru. V druhé fázi výzkumu proběhla analýza a interpretace získaných dat. V samotném závěru empirické části jsou shrnuty výsledky výzkumu.

Bakalářskou prací by autorka ráda poukázala na to, že tato mnohdy náročná profese je velkým přínosem pro společnost, a hlavně děti vyžadující tuto podporu při studiu, ačkoliv to vždy není vidět na první pohled. Zároveň by autorka chtěla zmínit důležitost této profese a poukázat na to, že tato práce je skutečně efektivní a smysluplná.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ASISTENT PEDAGOGA

S asistenty pedagoga se můžeme již několik let setkávat v mateřských, základních i středních školách. Představují nedílnou součást při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i znevýhodněními.

Jedná se o poměrně novodobou pracovní pozici, kdy je asistent pedagoga zařazen do katalogu profesí pouze od roku 2004. Zájemci o tuto práci tak často nemají představu o tom, co práce asistenta pedagoga obnáší. V praxi se pak můžeme setkat s uchazeči, kteří si myslí, že tato pozice obnáší menší náročnost, než práce samotného učitele nebo vychovatele nebo, že nebudou muset při práci uplatňovat vlastní iniciativu, protože se budou řídit pokyny učitele. Tato očekávání jsou ovšem mylná, protože asistenti pedagoga vyžadují nejen potřebnou kvalifikaci, stanovenou zákonem a dalšími předpisy, ale kromě toho by měli splňovat i nějaké osobnostní předpoklady, vhodné pro tuto pozici. (Uzlová, 2010)

1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je podle § 5 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných: *„Podpírný pedagogický pracovník, jehož hlavním posláním je podporovat pedagoga v průběhu vzdělávání žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávání těchto žáků vyžaduje častější pedagogickou podporu, kontrolu jejich práce, pomoc s koncentrací na zadaný úkol, pomoc s orientací v zadaném úkolu, podporu v komunikaci se žákem a jeho rodinou atd. Současně je asistent pedagoga využíván pro individuální podporu žáka, pomáhá i v jednoduchých sebeobslužných činnostech, je prostředníkem komunikace mezi učitelem a žákem. Náročnost podpory je vždy vyhodnocena ve spolupráci rodiny/žáka/školy a ŠPZ.“* (NúV, 2017)

Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi, obvykle učiteli, při vzdělávání jednoho nebo více žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomáhá pedagogickým pracovníkům při organizování vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka se SVP do všech činností, které se ve škole uskutečňují. Asistent pedagoga pracuje podle potřeby a pokynů pedagogického pracovníka s žákem se SVP i ostatními žáky ve třídě. (Gabašová, a další, 2019)

Asistenti pedagoga musí pro tuto profesi splňovat určité obecné požadavky, které jsou uvedeny v § 3 odstavce 1 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění. Mezi obecné požadavky patří:

- Plná způsobilost k právním úkonům,
- odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou pracovník vykonává,
- bezúhonnost,
- zdravotní způsobilost,
- prokázaná znalost českého jazyka. (Kendíková, 2017 str. 28)

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Jedná se o žáka, který ve škole potřebuje zvýšenou péči, z důvodu selhávání při vzdělávání nebo z důvodu mimořádného nadání. Žáci s mimořádným nadáním vyžadují stejně jako žáci, kteří selhávají při vzdělávání uplatnění podpůrných opatření. (Gabašová, a další, 2019)

Podpůrná opatření (PO)

Podle Gabašové (2019 str. 12) se podpůrná opatření využívají při vzdělávání žáků se SVP. Jedná se zejména o:

1. Speciální metody a formy výuky, možné úpravy hodnocení žáka;
2. Úpravy výuky v rozsahu i obsahu disponibilních hodin, úpravy obsahu a výstupy vzdělávání;
3. Kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky, speciální učebnice a didaktické materiály;

4. Zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiné úpravy organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka;
5. Personální podpory pedagoga, a to jak asistentem pedagoga, tak dalším pedagogem nebo speciálním pedagogem;
6. Tvorbu plánů pedagogické podpory (PPP) a individuálního vzdělávacího plánu (IVP);
7. Jiných organizací výuky, úpravy přijímacího řízení, forem ukončování studia, možnosti prodloužení délky vzdělávání.

Individuální vzdělávací plán (IVP)

Individuální vzdělávací plán je důležitým dokumentem, který asistent pedagoga využívá při práci se žáky, kterým je asistent doporučen. Individuální vzdělávací plán sestavuje škola na základě doporučení školského poradenského zařízení a písemné žádosti rodičů nezletilého dítěte nebo žádosti zletilého žáka. IVP je, jak již bylo zmíněno velmi důležitý a závazný dokument, který vychází ze školního vzdělávacího programu každé školy. Bývá zařazený ve školní matrice mezi ostatní dokumenty v osobní složce žáka. Tento dokument obsahuje identifikační údaje žáka, informace o podpůrných opatřeních, které škola žákovi poskytuje a jména pedagogických pracovníků a asistenta pedagoga, kteří se podílejí na tvorbě dokumentu. Informace o IVP upravuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. V odstavci 3 § 3 zmíněné vyhlášky se objevují i údaje o:

- a) úpravách obsahu vzdělávání žáka
- b) časovém a obsahovém rozvržení vzdělávání
- c) úpravách metod a forem výuky a hodnocení žáka
- d) případné úpravě výstupů ze vzdělávání žáka (Kendíková, 2017 str. 24)

1.2 NÁPLŇ PRÁCE A OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY ASISTENTA PEDAGOGA

Pracovní náplň asistenta pedagoga se odvíjí od konkrétního žáka a jeho potřeb. Náplň práce závisí do jisté míry na řediteli školy. Ten by měl stanovit asistentovi pedagoga náplň práce po dohodě s třídním učitelem, a na doporučení školského poradenského zařízení tak, aby odpovídala potřebám žáků, neboť právě proto, by měla být tato funkce na škole zřízena. (Uzlová, 2010)

Každý asistent pedagoga by měl při nástupu do zaměstnání dostat svoji náplň práce v příloze pracovní smlouvy a měl by se s ní dopředu seznámit. S náplní práce by se měl seznámit také třídní, i ostatní učitelé z toho důvodu, aby to usnadnilo v budoucnu spolupráci mezi pedagogy, asistentem a žáky. (Uzlová, 2010)

Mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga patří individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí, individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou, pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka. (Teplá, a další, 2007 str. 46)

Náplň práce u asistentů pedagoga se může lišit podle dosaženého vzdělání. Lze je tak rozdělit do dvou skupin:

1. Asistenti pedagoga, kteří dosáhli středoškolského vzdělání s maturitou, mohou vykonávat činnosti na vyšší úrovni. Mezi to patří hlavně přímá pedagogická činnost ve třídě, ve které jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami anebo se jedná o přímou pedagogickou činnost ve škole, kde se nacházejí integrovaní žáci.
2. Asistenti pedagoga, kteří dosáhli středního vzdělání s výučním listem nebo dosáhli základního vzdělání a absolvovali kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga mohou vykonávat pouze pomocné výchovné práce. (Kendíková, 2017)

Co se týče osobnostních rysů, Uzlová (2010) uvádí že, asistent pedagoga by měl mít velmi dobrý vztah k dětem. Od asistenta pedagoga se očekává motivace k dané funkci, dále komunikativnost, tvořivost, flexibilita, empatie, vstřícnost, odpovědnost a důslednost. Jednoduše by se mělo jednat o pozitivního a vyrovnaného člověka.

„Asistent musí zvládnout vymezení hranic ve vztahu k učiteli, k začleňovanému dítěti, jeho spolužákům i rodičům. Musí umět najít správnou míru v těchto vztazích, nebýt příliš dominantní ani submisivní.“ (Uzlová, 2010 str. 45)

Gabašová (2019 str. 13) uvádí, že nejdůležitějšími předpoklady pro vykonávání práce asistenta pedagoga jsou:

- Klidná povaha
- Vstřícnost a laskavost v přístupu k dětem i dospělým
- Ochota naslouchat
- Psychická odolnost
- Nadhled a odstup
- Pozitivní myšlení
- Skvělé komunikační dovednosti

V současné době asistenti pedagoga poskytují často pomoc i dětem, které mají odlišný mateřský jazyk. V tomto případě je důležité, aby asistent pedagoga znal kromě českého velmi dobře i příslušný cizí jazyk. (Kendíková, 2017)

1.3 VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTŮ PEDAGOGA A ZÁKLADNÍ KVALIFIKAČNÍ KURZ

1.3.1 ODBORNÁ KVALIFIKACE

Odborná kvalifikace asistenta pedagoga je stanovena zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

„Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci

- a) *vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,*
- b) *vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a)*
 - 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,*
 - 2. *studiem pedagogiky, nebo*
 - 3. *absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),*
- c) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,*
- d) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c)*
 - 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,*
 - 2. *studiem pedagogiky, nebo*
 - 3. *studiem pro asistenty pedagoga,*
- e) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo*
- f) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e)*
 - 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,*
 - 2. *studiem pedagogiky, nebo*
 - 3. *studiem pro asistenty pedagoga.“ (Zákon č. 563/2004 Sb., § 20)*

1.3.2 KVALIFIKAČNÍ KURZ

Asistenti pedagoga, kteří nemají splněnou odbornou klasifikaci vysokoškolským, vyšším odborným nebo středním vzděláním se mohou přihlásit na kvalifikační kurzy (vzdělávací programy), které jsou v současné době v České republice akreditované. Toto vzdělání upravuje vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

§ 4 Studium pro asistenty pedagoga

„(1) Studium pro asistenty pedagoga získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.

(2) Studium se uskutečňuje v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin.

(3) Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.“ (Vyhláška č. 317/2005 Sb., § 4)

Lidé, kteří mají ukončené alespoň středoškolské vzdělání a mají zájem o práci asistenta pedagoga, mohou kvalifikaci na tuto pozici získat také prostřednictvím kurzu „studium pedagogiky“, který je v § 3 vyhlášky popsán takto:

§ 3 Studium pedagogiky

„(1) Studium pedagogiky1) získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.

(2) Studium se uskutečňuje

pro učitele odborných předmětů střední školy, pro učitele praktického vyučování střední školy, pro učitele odborného výcviku střední školy, pro učitele uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední škole a konzervatoři a pro učitele jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin,

- a) *pro vychovatele a asistenta pedagoga v délce trvání nejméně 80 vyučovacích hodin,*
- b) *pro pedagoga volného času, který vykonává komplexní přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání, v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin, nebo*
- c) *pro pedagoga volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání, v délce trvání nejméně 40 vyučovacích hodin.*

(3) Studium se ukončuje obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.“ (Vyhláška č. 317/2005 Sb., § 4)

1.4 PROBLEMATICKÉ MOMENTY PRÁCE ASISTENTŮ PEDAGOGA

Asistenti pedagoga vykonávají v mnoha ohledech náročnou práci, ke které se váže spousta problematických momentů. Problematické momenty spojené s profesí asistenta pedagoga si uvědomují kromě asistentů i ostatní pracovníci ve škole, ale i veřejnost či rodiče žáků. Asistenti považují za nejrizikovější problémy spojené s jejich prací následující:

- Nerovnoprávnost ve vztahu asistenta s učitelem
- Nízké finanční ohodnocení jejich práce
- Nejasnosti spojené s vymezením jejich pracovní pozice
- Nízká informovanost asistentů v oblasti jejich dalšího vzdělávání
- Malý přehled o možnostech vzdělávání
- Absence metodické podpory
- Nejistota a strach ze ztráty pracovního místa

Tento fakt vychází z toho, že asistenti pedagoga dostávají zpravidla smlouvu, která se uzavírá na dobu určitou, přesněji na jeden školní rok. Někteří asistenti mohou mít ve smlouvě sjednanou pozici ve škole po dobu, kdy žák vyžadující podporu bude školu navštěvovat. (Kendíková, 2017)

- Absence etického a profesního kodexu

Vznik etického a profesního kodexu by pomohl při vyjasnění a zlepšení situací spojených ve vztahu mezi asistentem a učitelem.

- Nekonkrétní náplň práce

Velké množství asistentů pedagoga neví, co mohou a nemohou dělat nebo jaká jsou od nich očekávání. Asistenti pedagoga při uzavírání smlouvy sice dostávají náplň práce, ta ovšem bývá často spíše obecnějšího rázu.

- Nefungující komunikace mezi asistentem a pedagogem, nebo poradenským pracovníkem

V praxi to může vypadat tak, že někteří učitelé se domnívají, že zvládnou všechny žáky ve třídě sami, a že asistent je pouze někým, kdo je při práci pozoruje a kritizuje. Na druhé straně stojí druhá skupina učitelů, kteří využívají asistenci k práci, kterou nemají v kompetenci a neberou je jako rovnoprávné zaměstnance. (Kendíková, 2017 str. 41)

Problémy spojené s prací asistentů pedagoga z jiného úhlu spatřují i ostatní zaměstnanci školy. Uvádějí, že potíže se nejčastěji objevují v následujících oblastech:

- Nezkušenost se zaměstnáváním pracovníků na pozici asistenta
- Nezkušenost s obsazováním týmu souběžně působících pedagogů v jedné třídě
- Nestanovená nebo nejasně stanovená náplň práce asistenta pedagoga
- Zaměstnávání nevhodných a nekvalifikovaných asistentů pedagoga
- Nevhodné využívání asistenta ze strany rodičů žáka se SVP
- Nebezpečí zneužití asistenčních služeb
- Absence systému dalšího vzdělávání asistentů pedagoga (Kendíková, 2017 str. 43)

2 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ MENTÁLNÍHO POSTIŽENÍ

Mentální postižení se vyznačuje vrozeným postižením osobnosti, které se projevuje nízkou úrovní rozumových schopností, problémy s kontrolou emocionality, a tendencemi ke stereotypnímu chování. (Matoušek, 2008)

Příčinou mentálního postižení bývá dědičnost a organické poškození mozku. K mentálnímu postižení může docházet v různých vývojových obdobích. Z tohoto důvodu se rozlišuje *oligofrenie*, která je známá jako opoždění duševního vývoje v období prenatálním, perinatálním nebo postnatálním a *demence*, která je důsledkem poškození mozku v průběhu života, většinou však po dovršení druhého roku života jedince. (Švarcová, 2006)

Mozek je nejsložitějším systémem našeho organismu, a jedná se o velmi křehký systém. Doposud není známé množství příčin, které způsobují nemoci, poruchy či mentální postižení. Osobnosti s mentálním postižením se projevují podobně z důvodu různých podobností mentálních postiženích. Zároveň je nutné podotknout, že i když charakteristika mozkových funkcí, schopností nebo dovedností těchto jedinců vykazuje určitou similaritu, tak je každý mentálně postižený jedinec osobitou a individuální bytostí. Každý tento jedinec je originálem. Faktory, které se podílí na vytváření celkového obrazu o mentálním postižením jsou druh, stupeň, hloubka postižení, doba vzniku, přidružené vady, poruchy nebo rovnoměrnost komplexního vývoje. (Janků, 2014)

Mentální postižení je možno nejjednodušeji vysvětlit jako snížení intelektu, které se projevuje v kognitivní, řečové, motorické a sociální složce osobnosti jedince. Proces učení a poznávání pak bývá nejvíce zasažen. Mentální postižení je trvalé a nelze úplně vyléčit, v dnešní době ale může dojít ke zlepšení stavu a kvality života jedince pomocí vhodných přístupů a pomůcek. (Bazalová, 2014)

2.1 SPECIFIKA OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Mentální retardace je v prevalenci nejfrekventovanější poruchou, na kterou se zaměřuje speciálně-pedagogická péče. Odborná literatura uvádí následující determinanty, které se u mentálního postižení mohou vyskytovat v různé variabilitě či hierarchii: *„zvýšená závislost na rodičích, infantilnost osobnosti, pohotovost k úzkosti a neurastenickým reakcím, sugestibilita a rigidita chování, nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji „já“, opoždění psychosexuálního vývoje, nerovnováha aspirace a výkonu, zvýšená potřeba uspokojení a bezpečí, porucha interpersonálních vztahů a komunikace, malá přizpůsobitelnost k sociálním a školním požadavkům, impulzivnost, hyperaktivita nebo hypoaktivita, citová vzrušivost, zpomalená chápavost, ulpívání na detailech, malá srovnávací schopnost, snížená mechanická a logická paměť, těkavá pozornost, porucha vizumotoriky a celkové pohybové koordinace.“* (Valenta, a další, 2012 str. 37)

V obecném pojetí je důležité zmínit, že mentální postižení není způsobeno pouze časovým opožděním duševního vývoje, ale jedná se především o strukturální vývojové změny. Ve vývoji dochází nejen ke změnám kvantitativním, ale i kvalitativním, a tak nelze jedince s mentálním postižením přirovnávat ke zdravému jedinci, který je mladšího věku. (Valenta, a další, 2012)

Děti s mentálním postižením potřebují prožívat úspěchy a pocity toho, že jsou v něčem dobré, stejně jako děti zdravé, a je důležité na to myslet. Rodiče by měli dětem nabízet smyslové vjemy, aby je mohly prožívat. Zde je ovšem důležité, aby požadavky odpovídaly mentální úrovni jedince. Velký důraz by měl být kladen hlavně na vytváření sociálních návyků, vedení k samostatnosti a posilování adaptace. (Bazalová, 2014)

Kognitivní funkce

Kognitivní funkce zahrnují *„myšlení, vnímání, paměť, pozornost, logické uvažování, analýzu a syntézu, úroveň abstrakce, nabyté vědomosti.“* Lidé s mentálním postižením mají oblast kognitivních funkcí oslabenou. (Bazalová, 2014 str. 63)

Nejčastějším symptomem u dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami je porucha koncentrace pozornosti. Pozornost dítěte může v jednom případě přeskokovat z objektu

na objekt. V dalších případech nemá dítě schopnost udržet pozornost na jednom předmětu. Potíže se mohou vyskytovat ale i v oblasti hluboké koncentrace pozornosti, kdy dítě dlouhou dobu setrvává na jednom předmětu, což může vést ke ztrátě orientace v realitě a fantazii. Dalšími potížemi mohou být deficity paměti. Ty se týkají především sluchové a zrakové paměti, a to jak krátkodobé, tak i dlouhodobé. Důsledkem bývá zapomětlivost nebo nezvládnutí zapamatování si slovní řady. (Müller, 2001)

Oblast kognitivních funkcí bývá spojená u osob s mentálním postižením i s problémy zrakového a sluchového vnímání. (Bazalová, 2014)

Komunikace

Poruchy řeči bývají u osob s mentálním postižením průvodním jevem. Tito lidé tak mají velký problém s osvojováním a používáním komunikačních dovedností. Tyto potíže se mohou vyskytovat u používání složitějších vět nebo výslovnosti. (Bazalová, 2014)

Motorika

Mezi nejčastější potíže patří poruchy koordinace pohybů a jemné či hrubé motoriky. Tyto potíže mohou vyústit až v to, že jedinec nezvládá grafomotorické činnosti, jako je psaní nebo kreslení a tělesná výchova. (Müller, 2001)

Socializace a adaptace

V této oblasti se může u osob s mentálním postižením vyskytovat problémové chování, a to například vztekem, agresi, sebepoškozováním a podobně. Dospívající a dospělí pak mohou mít problémy i se sexuálním chováním. (Bazalová, 2014)

2.2 KLASIFIKACE MENTÁLNÍHO POSTIŽENÍ

2.2.1 INTELIGENCE

Mentální postižení je spojováno se sníženou úrovní rozumových schopností, které se v psychologii označují jako inteligence. Obecné definice uvádí inteligenci jako

schopnost učit se z předchozí zkušenosti a přizpůsobit se novým životním podmínkám. (Švarcová, 2006)

Americký psycholog Thorndike již v roce 1903 předpokládal, že inteligence zahrnuje tři vzájemně nezávislé schopnosti:

- Abstraktní inteligence – schopnost verbálního a symbolického myšlení
- Mechanická (praktická) inteligence – schopnost manipulovat s předměty
- Sociální inteligence – schopnost komunikovat s lidmi a fungovat v sociálních vztazích (Svoboda, 1999)

Klasifikaci úrovně rozumových schopností lze rozlišovat dle různých pojetí. Mezi nejznámější patří klasifikace podle Wechslera, která vychází z rozložení inteligence americké populace v první polovině 20. století. Klasifikace je znázorněna v následující tabulce.

Tabulka 1: Klasifikace IQ podle Wechslera

IQ	Klasifikace inteligence	Procenta v populaci
130 a výše	Značně nadprůměrná	2,2
120–129	Nadprůměrná	6,7
110–119	Mírně nadprůměrná	16,1
90–109	Průměrná	50,0
80–89	Podprůměrná	16,1
70–79	Hraniční inferiorita	6,7
69 a níže	Slabomyslnost (mentální retardace)	2,2

Zdroj: (Švancara In: Švarcová 2006, str. 33)

Se sníženou inteligencí se setkáváme u jedinců s mentální retardací. Pro klasifikaci mentální retardace se v současnosti používá 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, která je zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací s Ženevě. Klasifikace vstoupila

v platnost od roku 1992. Podle této klasifikace lze mentální retardaci rozdělit do šesti kategorií. (Švarcová, 2006)

Klasifikace MKN-10 člení podrobně mentální retardaci, a k vyznačení rozsahu současných poruch chování užívá položky F70-F79.

- .0 žádná nebo minimální porucha chování*
- .1 významná porucha chování, vyžadující pozornost anebo léčbu*
- .8 jiné poruchy chování*
- .9 bez zmínky o poruchách chování (ÚZIS, 2021)*

F70 Lehká mentální retardace

Intelligenční kvocient se u těchto lidí pohybuje přibližně mezi 50 až 69, to u dospělých jedinců odpovídá mentálnímu věku 9 až 12 let. Lidé mají při tomto stavu většinou potíže při školní výuce, mnoho dospělých jedinců je ale schopných práce a udržování sociálních vztahů. Patří sem lehká slabomyslnost a lehká mentální subnormalita. (ÚZIS, 2021)

F71 Středně těžká mentální retardace

Intelligenční kvocient dosahuje hodnot 35 až 49, u dospělých lidí tyto hodnoty odpovídají mentálnímu věku 6 až 9 let. Tito jedinci mají zřetelné opožďení ve vývoji v dětství, ovšem mnozí jedinci se dokáží vyvinout do hranice, kdy zvládají být nezávislí, soběstační a dosahují přiměřené komunikace. Dospělí většinou potřebují podporu při práci a v činnostech ve společnosti. Do této kategorie se řadí střední slabomyslnost a imbecilita. (ÚZIS, 2021)

F72 Těžká mentální retardace

IQ se u těchto jedinců pohybuje v pásmu 20 až 34, což u dospělých lidí odpovídá mentálnímu věku 3 až 6 let. Tito lidé vyžadují trvalou podporu. Do této kategorie patří těžká mentální subnormalita a idioimbecilita. (ÚZIS, 2021)

F73 Hluboká mentální retardace

Intelligenční kvocient dosahuje hranice 20. U dospělých jedinců tato hranice odpovídá mentálnímu věku pod 3 roky. Jedinci vyžadují neustálou pomoc a podporu při pohybování, komunikaci nebo hygienické péči, protože jejich stav způsobuje nesamostatnost. Řadí se sem hluboká slabomyslnost a idiocie. (ÚZIS, 2021)

F78 Jiná mentální retardace

Tato kategorie by se měla používat pouze tehdy, pokud není možné stanovit stupeň intelektové retardace pomocí běžných metod z důvodu přidružených sensorických nebo somatických poškození. Jedná se například o stanovení stupně intelektové retardace u osob nevidomých, neslyšících nebo u osob s poruchami autistického spektra nebo u osob, které mají těžké poruchy chování. (Švarcová, 2006)

F79 Nespecifikovaná mentální retardace

Použití této kategorie nastává v případech, kdy je mentální retardace u jedince prokázána, ale chybí dostatek informací, které by dopomohly k přiřazení pacienta do nějaké z výše uvedených kategorií. Tato kategorie zahrnuje mentální deficit nervové soustavy a mentální subnormalitu nervové soustavy. (Švarcová, 2006)

2.3 PORUCHY, SYNDROMY A MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

Mentální postižení se často pojí s dalšími syndromy a poruchami. Mezi nejčastější syndromy vážící se k mentálnímu postižení patří například Dětská mozková obrna, Aspergerův syndrom, Downův syndrom, Rettův syndrom, Fetální alkoholový syndrom, Prader-Willi syndrom, Angelmanův syndrom, Williamsův syndrom, Syndrom fragilního X, Fenylketonurie a další syndromy. Co se týče poruch, které se váží s mentálním postižením, jedná se převážně o poruchy autistického spektra, poruchy chování a podobně. (Bazalová, 2014)

3 ASISTENT PEDAGOGA VE ŠKOLE

Pro vytvoření otevřeného a přátelského prostředí pro všechny děti je třeba spojení sil týmu tak, aby vznikla pozitivní atmosféra a spolupráce. Individuální výuka, která zohledňuje vzdělávací potřeby jednotlivých žáků vyžaduje spolupráci mezi pedagogickými pracovníky s ostatními odborníky, a nastavení týmu pro podporu inkluze. Aby bylo vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami kvalitní, je potřeba týmové spolupráce. Tým tvoří třídní učitel, případně další učitelé, kteří se podílí na vyučování, školní speciální pedagog nebo psycholog, zástupce poradenského zařízení, asistent pedagoga a v neposlední řadě je vhodné zapojit ke spolupráci i rodiče dítěte. Do týmu by se měl zapojit i ředitel školy, který odpovídá za kvalitu a průběh vzdělávání dětí. Zákon mu rovněž udává odpovědnost za sestavení IVP. Tým by se pak měl připravit na příchod dítěte se SVP, a provázet ho po celou dobu vzdělávání. Asistent pedagoga je rovnocenným členem týmu, a tak by se nemělo zapomínat na to, aby měl každý asistent vlastní pracovní místo, skříňku nebo jiný prostor pro ukládání svých věcí, materiálů a pomůcek pro výuku, měl by dostat vlastní klíče od školní budovy a podobně. (Uzlová, 2010)

Vzdělávání žáků by nemělo být pouze teoretické, ale vždy prakticky orientované pro potřeby každého asistenta pedagoga, který pracuje s konkrétním žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Je důležité mít na paměti, že jiné informace potřebuje asistent pedagoga, který podporuje žáka se zrakovým postižením, a jiné informace bude potřebovat asistent, který podporuje žáka s těžkou formou ADHD. (Gabašová, a další, 2019)

V průběžném vzdělávání by nemělo chybět zvládání náročných situací při komunikaci s žákem a rodiči, pravidla efektivní komunikace, krizová intervence, stanovení a podpora týmové spolupráce ve škole, podpora žáka se speciálními vzdělávacími potřebami podle druhů potřeb (zrakové, sluchové, tělesné, mentální postižení, poruchy chování, poruchy autistického spektra...), prevence syndromu vyhoření, relaxační techniky pro pedagogické pracovníky, a kazuistické semináře formou setkávání asistentů pedagogů z různých škol postavených na sdílení zkušeností. (Gabašová, a další, 2019)

3.1 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S UČITELEM

Uzlová (2010) uvádí, že za vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo znevýhodněním odpovídá třídní učitel. Asistent pedagoga pracuje podle pokynů třídního učitele a dalších vyučujících, pracuje také pod jejich vedením. U asistenta je vyžadován zároveň aktivní přístup.

Aby spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem byla dobrá, je důležité, aby mezi nimi fungovala vzájemná informovanost a vymezení kompetencí. Pravidelné schůzky, na kterých učitel s asistentem pedagoga konzultuje průběh a výsledky práce, jsou velmi důležité. Asistent by měl taktéž dostávat na těchto pracovních schůzkách od učitele instrukce pro další práci ve třídě. Od asistenta se očekává kromě již výše zmíněného aktivního přístupu, tvořivost, kreativita a vstřícnost. (Uzlová, 2010)

V průběhu výuky tak na učiteli zůstává zadávání a kontrola domácích úkolů, zapisování známek, hodnocení zadané školní práce a podobně. Učitel by měl za podpory asistenta zorganizovat výuku tak, aby se začleňovaný žák se speciálními vzdělávacími potřebami zapojil do práce celé třídy. Individuální práce asistenta pedagoga s dítětem, které je začleňováno by neměla přesahovat nad společnou práci všech dětí ve třídě. (Uzlová, 2010)

3.2 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S RODIČI

Komunikace s rodiči je nezbytná pro komplexní péči začleňovaného žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Učitel a asistent pedagoga by se měli k rodičům žáka s postižením chovat stejně jako k rodičům zdravých dětí. Je důležité, aby je pravidelně informovali o prospěchu a chování dítěte, poskytovali jim doporučení pro domácí přípravu, pochválili pokroky dítěte a navrhli řešení při odstraňování nedostatků. (Uzlová, 2010)

Rodiče by měli doma při domácí přípravě používat stejné metody, jako učitel a asistent pedagoga, protože je na to dítě už zvyklé. Z toho důvodu je důležité, aby se rodiče s asistentem a učitelem domluvili na způsobu pravidelné komunikace. Může se jednat například o vzájemné zápisky v sešitě, které jsou přímo určené pro tento účel.

Rodiče by měli mít informace o obsahu individuálního vzdělávacího plánu dítěte, a měli by s ním souhlasit. Asistent pedagoga by měl rodiče informovat denně o průběhu výuky, zadané práce a podobně. Pokud se asistent pedagoga domluví s rodiči na formě zápisů v sešitě, je důležité je každý den kontrolovat a reagovat. (Uzlová, 2010)

3.3 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S ŽÁKY

Práce asistenta pedagoga s žáky může probíhat různými způsoby. Například se může jednat o:

- *„Skupinovou práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, žáky se zdravotním postižením nebo se sociálním znevýhodněním v běžném vyučování ve třídě;*
- *skupinovou práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, žáky se zdravotním postižením nebo se sociálním znevýhodněním v běžném vyučování mimo třídu – asistent si vezme vybranou skupinu žáků do jiné učebny, kde s nimi pracuje na zadání, které je odlišné od zadání, které je probírané ostatními žáky ve třídě;*
- *individuální práci s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami v běžném vyučování ve třídě;*
- *individuální práci s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami mimo třídu – asistent si bere konkrétního žáka do jiné učebny, kde s ním pracuje na zadání, které je odlišné od zadání, které je probírané ostatními žáky ve třídě;*
- *práce s ostatními žáky ve třídě (s žáky bez speciálních vzdělávacích potřeb);*
- *individuální i skupinové doučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami po vyučování ve škole;*
- *individuální práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v odpoledních hodinách v mimoškolním prostředí (domácí prostředí, ale může se jednat i o knihovny, nízkoprahová centra apod.).“ (Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, 2013)*

Práce asistenta pedagoga by měla vždy probíhat podle instrukcí učitele. Asistent nikdy nemá na starost probírání nové látky, žákům pomáhá pouze například s kontrolou úkolů nebo procvičováním probírané látky. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

by měl individuálně s asistentem pedagoga pracovat ve třídě, kde se vzdělávají i ostatní žáci. Práce v oddělené učebně by se měla realizovat pouze za předpokladu, že má žák se SVP odlišný vzdělávací plán. Asistent pedagoga by neměl nikdy pracovat pouze s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale měl by pracovat v celé třídě i s ostatními spolužáky. (Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, 2013)

3.4 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S PORADENSKÝMI PRACOVNÍKY

Pro výbornou spolupráci mezi asistentem pedagoga a žáky je důležitá spolupráce asistenta s poradenskými pracovníky, kteří asistentovi mohou podrobně vysvětlit žákův problém, a mohou mu doporučit, jak s žákem pracovat. S poradenskými pracovníky se můžeme setkat nejen ve škole, ale i ve školských poradenských zařízeních, kam spadají pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně pedagogická centra (SPC). Především se jedná o tyto pracovníky:

- Výchovný poradce

Výchovný poradce pomáhá asistentovi pedagoga při řešení výchovných problémů žáka. Výchovný poradce by měl poskytnout asistentovi informace o typu postižení či znevýhodnění žáků v případě, že ve škole nepracuje školní speciální pedagog. Výchovný poradce by měl zároveň poskytnout základní metodickou pomoc v oblasti práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

- Metodik prevence

Metodik prevence působí ve škole v oblasti prevence před vznikem sociálně patologických jevů, jako je kouření či užívání návykových látek. Asistentovi může metodik poradit, jak jednat s žáky, aby se u nich předcházelo vzniku sociálně patologickému chování.

- Školní psycholog

Školní psycholog může na škole zajistit pomoc u žáků, kteří mají problémy s chováním, s pozorností a podobně. Asistentovi může školní psycholog poskytnout informace a rady pro práci s žáky, kteří mají problém se začleněním se do kolektivu.

- Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog může poradit asistentovi pedagoga v oblasti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, u kterých se vyskytují konkrétní problémy. Školní speciální pedagog je k dispozici pouze jen na některých školách. (Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, 2013)

Podporu, informace a metodickou pomoc má možnost asistent pedagoga získat taktéž u pracovníků ve školských poradenských zařízeních. Kontakt na konkrétní poradenské zařízení spolupracující se školou by měl asistent pedagoga získat od výchovného poradce nebo od školního speciálního pedagoga, pokud ve škole je. Sami pracovníci z poradenských zařízení většinou docházejí do školy alespoň jednou nebo dvakrát za rok, a poskytují poradenství pedagogům i asistentům pedagoga přímo ve škole. Některá poradenská zařízení mohou organizovat setkání, která jsou určena pouze asistentům pedagoga. Většinou se jedná o asistenty pedagoga ze škol, se kterými poradenská zařízení spolupracují. (Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, 2013)

EMPIRICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE

V této části bakalářské práce je popsána metodologie výzkumného šetření, jehož cílem je pomocí stanovených výzkumných okruhů zjistit, jak asistenti pedagoga vnímají efektivitu jejich práce na základních školách, zaměřených na žáky s mentálním postižením.

Následné podkapitoly představují výsledky analýzy dat, které byly získány prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s respondentkami, jimiž byly asistentky pedagoga působící na základních školách se zaměřením na žáky s mentálním postižením. Výsledky jsou interpretovány ve stanovených výzkumných okruzích, vzešlých z otevřeného kódování, a poskytují tak odpovědi na stanovený cíl práce.

4.1 Design výzkumu

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“
(Creswell, 1998 str. 12)

Pro výzkum v této práci byla zvolena kvalitativní metodologie s použitím techniky sběru dat za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Kvalitativní výzkum byl pro tuto bakalářskou práci vybrán vzhledem k povaze práce a tématu. Důležitý bod hrál při výběru fakt, že při kvalitativním výzkumném šetření získává výzkumník data do hloubky, což by kvantitativní metodou nebylo možné naplnit. Výzkumné šetření volně navazuje na teoretickou část, a je tedy zaměřeno na asistenty pedagoga, jejich práci a zjištění efektivitu jejich práce.

4.1.1 Výzkumné okruhy

Na počátku kvalitativního výzkumu si výzkumník stanoví téma a určí výzkumné otázky. Otázky nebývají definitivní, mohou být v průběhu měněny či doplňovány.

Výzkumník pracuje v terénu, poznává nové lidi a získává nové informace, které mu následně pomáhají k vysvětlení výzkumných otázek. Sběr dat a analýza probíhají současně a zároveň bývají časově náročné. (Hendl, 2005)

Pro zajištění co nejvíce informací vhodných pro tento výzkum a naplnění stanoveného cíle byly sestaveny následující výzkumné okruhy, které mi pomohly při realizaci rozhovorů, a na jejichž základě byly pokládány respondentům doplňující otázky. Výzkumné okruhy byly sestaveny před samotnou realizací rozhovorů, v počátku výzkumného šetření. Sloužily jako návod při pokládání otázek respondentům.

1. Počet žáků ve třídě na jednoho asistenta
2. Časová náročnost
3. Příprava asistenta na hodiny
4. Viditelné pokroky u žáků
5. Rozdílnost práce žáků s asistentem a bez něj
6. Rozdílnost pokroků v práci u žáků s rozdílnými onemocněními
7. Zpětná vazba na práci od žáků
8. Úspěšnost žáků po absolvování povinné školní docházky

Respondentky, které se výzkumu zúčastnily měly možnost během rozhovoru na otázku z nějakého důvodu neodpovědět, či mohly informace samy doplnit. Respondentkám jsem dostatečně dopředu poslala výzkumné okruhy, aby se mohly předem připravit, a věděly čeho se bude výzkumné šetření týkat.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem bakalářské práce je zjištění efektivity práce u asistenta pedagoga na základních školách se zaměřením na žáky s mentálním postižením. Efektivita bude zjištěna na základě výsledků žáků bez asistenta pedagoga, výsledků žáků s asistentem pedagoga a sebereflexe samotných asistentů pedagoga.

4.3 Výzkumné šetření

Pro toto výzkumné šetření jsem zvolila jako nástroj sběru dat hloubkový polostrukturovaný rozhovor. Jedná se o druh rozhovoru, kdy je předem dané téma

a respondent odpovídá na otázky, které mu výzkumník pokládá, a které mají napomoci k získání informací k daným okruhům.

Hloubkový rozhovor je v kvalitativním výzkumu nejčastěji používaná technika sběru dat, a je možno ho definovat jako nestandardizované dotazování účastníka kvalitativního výzkumu pomocí několika otevřených otázek. Polostrukturovaný rozhovor vychází z předem přichystaných otázek. Do jisté míry se jedná o strukturovanou konverzaci, kterou řídí výzkumník hlavními a navazujícími otázkami. Hloubkový polostrukturovaný rozhovor je výsledkem spolupráce výzkumníka a účastníka výzkumu. (Švaříček, a další, 2007)

Sběr dat proběhl v měsíci leden, roku 2022. Rozhovory probíhaly s každou respondentkou individuálně, a výběr prostředí jsem nechala na respondentkách, aby se ony cítily dobře. Ve všech případech jsem se se všemi sešla v odpoledních hodinách, v prostředí kavárny. Jednalo se o klidné, nerušené prostředí. Zvukový záznam rozhovorů byl nahráván na mobilní telefon a délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala od 25 do 45 minut. Se všemi respondentkami jsem se sešla v rámci dvou týdnů, s rozmezím pár dnů. To mi umožnilo v klidu přepsat pořízený záznam a připravit se tak na další realizaci rozhovorů. Výpovědi respondentek byly často velmi podobné a v mnoha věcech se naprosto shodovaly. Z toho důvodu jsem se rozhodla realizaci polostrukturovaných rozhovorů uskutečnit pouze se 6 konverzačními partnery. Zvukové záznamy byly následně převedeny do textové podoby a zanalyzovány. Získané informace byly dostačující pro tento výzkum. Přepisy všech rozhovorů jsou uvedeny k nahlédnutí v příloze A, na konci této bakalářské práce.

4.4 Výzkumný soubor

„Cílový, též výzkumný soubor je množina objektů, kterých se zkoumání týká, na které se mají jeho výsledky vztáhnout.“ (Reicher, 2009 str. 76)

Výzkumný soubor lze rozdělit na základní a výběrový soubor. Základní soubor je možno charakterizovat jako souhrn objektů, ze kterého se následně vybírá výběrový soubor (vzorek). V případě tohoto výzkumu tvoří základní soubor asistenti pedagoga na základních školách. Výběrový soubor pak tvoří asistenti pedagoga na základních

školách se zaměřením na žáky s mentálním postižením v Kraji Vysočina. Výběr vzorku pro tento výzkum byl záměrný. Výzkumný soubor tvořilo celkem 6 konverzačních partnerů, jednalo se o ženy. Každá respondentka působí v různé délce a s různou praxí jako asistent pedagoga na základní škole v Kraji Vysočina. Všechny respondentky působí na prvním stupni základní školy buď v Třebíči nebo Jihlavě. Lokalita pro konání výzkumného šetření bylo vybráno záměrně, neboť sama žiji v Kraji Vysočina, tato města znám, a bylo pro mě snadnější se s respondentkami domluvit na osobním setkání. Respondentky jsem oslovila ve většině případech osobně, ovšem dvě respondentky jsem oslovila pomocí e-mailu, neboť to situace jinak nedovolila. Při prvním kontaktu jsem všechny konverzační partnerky seznámila s tématem bakalářské práce, respondentky dostaly veškeré informace o výzkumném šetření, jeho průběhu a následnou práci s daty a jejich zveřejnění. Všechny respondentky, se kterými byly rozhovory uskutečňovány, s výzkumem předem souhlasily, a kvůli GDPR byla zachována jejich anonymita. V interpretaci dat jsou všechny kvůli zachování anonymity uvedeny jako „Respondent č.“

Tabulka 2: Popis výzkumného souboru

Popis výzkumného souboru			
	Pohlaví	Věk	Délka praxe
Respondent č. 1	Žena	23 let	4 měsíce
Respondent č. 2	Žena	47 let	5 let
Respondent č. 3	Žena	24 let	5 měsíců
Respondent č. 4	Žena	22 let	6 měsíců
Respondent č. 5	Žena	33 let	5 měsíců
Respondent č. 6	Žena	41 let	8 let

Zdroj: (Autorka práce, 2021)

5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této kapitole jsou interpretovány výsledky sběru dat pomocí hloubkového polostrukturovaného rozhovoru. Každá podkapitola se věnuje jednomu z bodu z dříve stanovených výzkumných okruhů. Informace byly získány od konverzačních partnerů. Na počátku každé podkapitoly je uvedeno schéma, které slouží pro lepší orientaci v získaných informacích.

5.1 POČET ŽÁKŮ VE TŘÍDĚ NA JEDNOHO ASISTENTA

Schéma 1: Asistent pedagoga ve třídě

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

V prvním okruhu otázek jsem se zabývala počtem žáků, kteří vyžadují pomoc asistenta pedagoga. Všechny respondentky ve svých výpovědích uvedly, že mají na starost primárně jednoho žáka, ke kterému byly přiděleny, a to po celý školní rok. Často se jim ale stává, že jejich pomoc vyžadují i jiné děti. *Respondent č. 1: „Primárně mám na starost jednoho žáka, ale často se stává, že je potřeba pomoci i jinému žákovi.“*, *Respondent č. 2: „Asistuji primárně pouze jednomu dítěti, ale často se věnuju i dalším.“*, *Respondent č. 3: „Oficiálně jsem ve třídě u jednoho žáka s lehkým mentálním postižením, ale věnuji se celé třídě. Kterýkoli žák za mnou může přijít a já*

mu v hodině pomohu.“, Respondent č. 6: „Jsem přiřazena k jednomu žákovi, ale většinou se stává, že pomáhám i jeho spolužákům.“ Poslední respondentka uvedla, že ačkoli je přidělena k jednomu žákovi, který je velmi šikovný vzhledem k jeho onemocnění, tak spíše pomáhá u ostatních žáků ve třídě. *Respondent č. 5: „Mám na starosti jednoho žáka, jehož PO má trvání do 31. 8. 2022. Po celou tuto dobu budu u něj přidělená jako asistentka. Než uplyne tato doba, měl by jít na další šetření, a buď mu stupeň zůstane, nebo se změní. Dle papírů, do kterých jsem měla možnost nahlédnout, jsem si zjistila, že minulý školní rok měl jiný identifikátor znevýhodnění. Jeho znevýhodnění se s věkem stupňuje. Musím říct, že tento žák je neskutečně šikovný a patří mezi nejchytřejších pár jedinců v naší třídě. V podstatě během výuky nepotřebuje moji pomoc. Za to je tam spousta dalších žáků, u kterých se během výuky střídám, protože nezvládají tempo. I tito jedinci byli na šetření v Pedagogicko-psychologické poradně, ale k mému údivu dosáhli pouze 2. stupně podpůrného opatření. Opravdu nechápu na základě, čeho rozhodují. Protože když srovnám již zmíněného chlapce, který má PO3 a ostatní žáky ve třídě s PO2, tak Matyáš je oproti nim nadprůměrný. A to nepočítám žáky, kteří na šetření ještě nebyli.“*

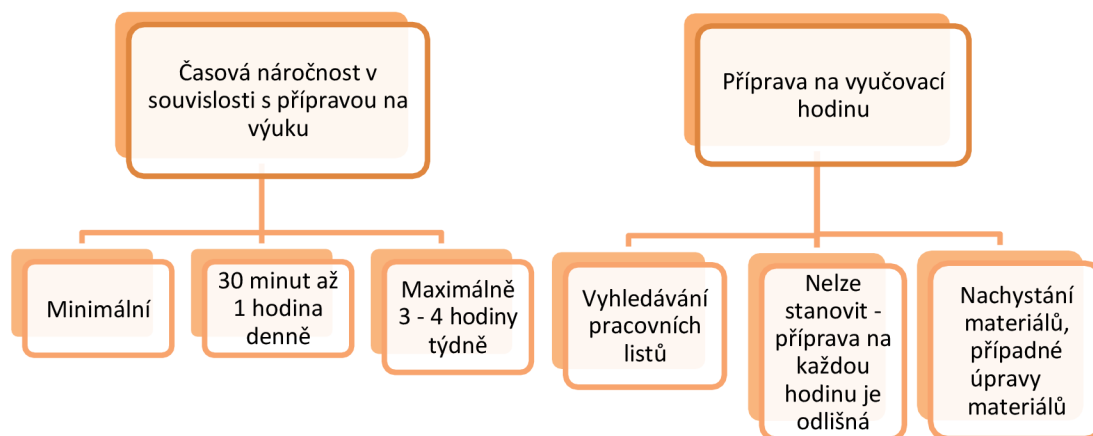
Běžná vyučovací hodina pak vypadá u každého asistenta jinak. Tři respondentky uvedly, že jejich hodina spočívá primárně v pomoci a dohlížením na žáka, aby plnil zadané úkoly. Tyto odpovědi byly zmiňovány hlavně od asistentek, které mají praxi krátkou dobu, převážně od 3 do 6 měsíců. *Respondent č. 1: „Chlapci pomáhám se vším, s čím potřebuje.“, Respondent č. 3: „Dohlížím, aby dokončoval práci. Neustále ho mám na očích a dohlížím, aby pracoval stejně jako ostatní. Ve chvíli, kdy zjistím, že se válí po lavici, řeknu mu, ať pokračuje. V případě, že potřebuje na chvíli pauzu, jde na WC nebo se s ním jdu projít na chodbu. Pak se vrátíme do třídy a žák opět pracuje. Vždy se snažím, aby práci dokončoval.“, Respondent č. 4: „Dívka, které pomáhám má výpadky zraku. Tudiž pokud není schopná zapisovat do sešitu, tak píšu za ni. V matematice pracujeme odděleně od zbytku třídy.“* Pomoc a dohlížení na žáka při výuce zmínila ale i respondentka, která v této profesi setrvává nejdéle. *Respondent č. 6: „Vždy se snažím žákovi pomáhat, aby stíhal tempo zbytku třídy. Občas ho musím motivovat k práci, protože chlapec trpí poruchami autistického spektra a často se mu nechce pracovat na zadaných úkolech.“* V dalším případě asistentka vykonává pouze pomocnou činnost. Zmínila i výbornou spolupráci mezi ní a pedagogem, občas se i stane, že má asistentka

možnost vést některou z hodin ona. Samozřejmě vždy pod vedením pedagoga. *Respondent č. 5: „Celá naše spolupráce vychází opravdu v dokonalé souhře. Během výuky, kdy třídní učitel pracuje s celou třídou a zrovna mě nepotřebuje, vykonávám pomocnou činnost. Tou je například rozdávání nebo vybírání sešitů, kontrola domácích úkolů, zápis do notýsků apod. Někdy pracujeme ve skupinách, kdy buď já nebo učitel pracujeme se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud žáci pracují samostatně, nikdy do jejich práce nezasahuji. Občas se stane, že si s pedagogem „vyměníme role“. Většinou v hodinách čtení nebo při výtvarné a tělesné výchově, kdy část výuky vedu já.“* Respondentka s pětiletou praxí v tomto oboru nedokázala popsat její klasickou hodinu, každá hodina se dle ní vyvíjí jinak. *Respondent č. 2: „Každá hodina je jiná. Většinou se ale řídím podle aktuálních potřeb dítěte a pedagoga.“*

Z těchto odpovědí lze říci, že ačkoli jsou asistenti pedagoga ve třídě primárně určeny pro jedno dítě, které vyžaduje pomoc, jsou důležitým prvkem i u ostatních dětí ve třídě. Často pomáhají většímu počtu dětí s různými činnostmi. Z výpovědí bylo i zřejmé, že si žáci asistenta váží a mají v něm oporu. Zároveň je důležité zmínit i fakt, že působení asistenta ve třídě může často zabránit i vznikající šikaně vůči dítěti vyžadujícím pomoc při učení.

5.2 ČASOVÁ NÁROČNOST A PŘÍPRAVA ASISTENTA NA HODINU

Schéma 2: Časová náročnost a příprava na vyučovací hodinu

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

Ve druhém a třetím okruhu otázek jsem se zabývala časovou náročností a přípravou na výuku. Respondentky uváděly různá rozpětí jejich přípravy na vyučování. Jedna respondentka zmínila, že ji přijde tato práce náročná spíše po psychické stránce. Z charakteru práce je i dle mého názoru práce vyčerpávající po psychické stránce. Všechny respondentky ovšem uvedly, že jim tato práce nepřijde vůbec časově náročná. Vyplývá to i z výpovědí, kdy respondentky uváděly, že přípravě nevěnují žádný čas, *Respondent č. 5: „Třídni učitelka si vše chystá sama. Je to učitelka s dlouholetou praxí, která má potřebných materiálů k výuce opravdu spousty, takže na základě domluvy, není potřeba, abych chystala něco navíc.“* nebo se jejich příprava na hodinu pohybuje od 30 minut do maximálně 4 hodin za týden. *Respondent č. 1: „Většinou se nějaké přípravě věnuji 30 minut až hodinu denně před začátkem a pak jsem ve škole ještě chvíli po vyučování. Většinou si dodělávám už svoji práci.“*, *Respondent č. 3: „Přípravě se věnuji úplně minimálně.“* Respondentka, která uvedla, že přípravě věnuje maximálně 4 hodiny týdně uvedla i to, že se samotná příprava pokaždé odvíjí od různých aspektů. *Respondent č. 2: „Vždycky se to odvíjí od probírané látky v hodině a toho, jakou má žák*

náladu na to něco dělat.“ Jedna respondentka zmínila rozdílnost přípravy na hodiny, kde asistuje většinu času a na hodiny do vyšších ročníků, kam chodí občas zaskakovat. *Respondent č. 5: „V současné covidové době, kdy spousta škol „mele“ z posledního, jsem se ale jako asistentka dostala i do tříd vyšších ročníků. Zde je ta příprava časově náročnější. Počítám, že v průměru tak 30–60 minut denně. Pokud vím dopředu, do jaké třídy jdu, nastuduji si materiál, který se bude probírat a domluví se s vyučujícím na případných pracovních listech.*“ Tato respondentka uvedla i to, že pokaždé po skončení výuky zhodnotí s pedagogem proběhlý den. *Respondent č. 5: „Vždy po skončení výuky máme prostor pro případné společné přípravy na další den. Zároveň si zhodnotíme i práci žáků v daný den.*“

Běžná příprava na vyučovací hodinu je pak u všech velmi podobná, většinou se jedná o vyhledávání pracovních listů či jejich úprava, aby se s nimi lépe žákovi pracovalo. *Respondentka č. 1: „Připravím pro chlapce materiály na to, co zrovna budeme probírat. Pokud je potřeba, tak pracovní listy zvětším, aby se mu v nich lépe orientovalo, protože trochu hůře vidí.*“, *Respondent č. 3: „Přípravě se věnuji úplně minimálně. Kontroluji, že má vše nachystané (v pořádku pomůcky, sešity apod.), komunikuji s rodiči, máme s žákem a s rodiči individuální konzultační hodiny, ale přípravě na vyučování se věnuje vyučující, nikoli asistent.*“, *Respondent č. 4: „Většinou vyhledávám nebo vytvářím pracovní listy do matematiky, českého jazyka nebo angličtiny. Připravuju se i na individuální hodinu.*“ Dvě respondentky zmínily i to, že pomáhají pedagogovi pouze s drobnými úkoly. Pedagog si jinak vše zajišťuje sám. *Respondent č. 5: „Třídní učitelka si vše chystá sama. Případně mě požádá o vytisknutí, zalaminování a rozstříhání materiálu.*“, *Respondent č. 6: „Jsem pomocnou rukou učitelce, která si vše chystá sama. Maximálně jí pomáhám s drobnými činnostmi, když mě o to požádá. To zahrnuje tisk pracovních listů nebo jejich vyhledávání a podobně. Pomáhám pedagogům s materiály a pracovními listy na hodiny, vždy se bavíme o tom, co se bude probírat. Podle toho upravím materiály pro chlapce.*“

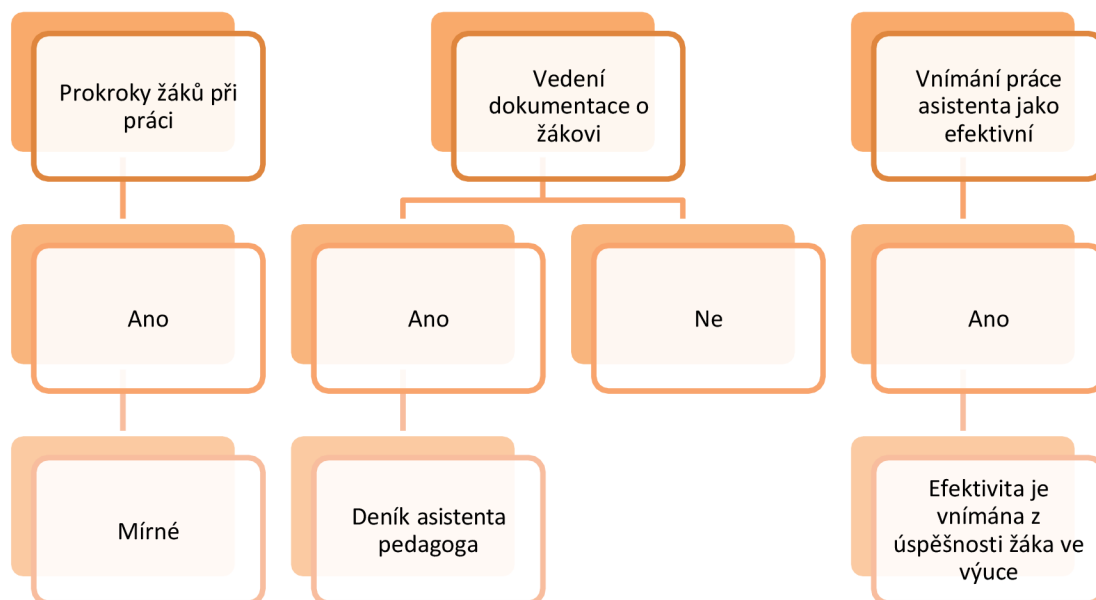
V tomto okruhu jsem se zajímala i o to, zdali asistentky pracují vždy pouze podle pedagoga, nebo zda někdy do své práce přidávají i něco svého, podle aktuálních potřeb. Respondentky uvedly, že práci řídí vždy podle pedagoga, ale občas přidávají i něco svého. Zejména se snaží o dosažení maximálních výsledků. *Respondent č. 1: „Skoro*

vždy se řídím podle pedagogů. Snažím se, abychom s chlapcem probírali to stejné, jako jeho spolužáci.“, Respondent č. 2: „Určitě přidávám i něco svého, s žákem pracuji i jako speciální pedagog. Zpravidla jednu hodinu týdně.“, Respondent č. 4: „Řídím se pedagogem, ale taky přidávám i něco podle sebe.“, Respondent č. 5: „Pokud mám k dispozici nějaký zajímavý materiál na téma, které se bude probírat, ukážu ho pedagogovi a zatím se mi nestalo, že by ho nevyužil.“

Ačkoli se z pohledu respondentů nejedná o časově náročnou práci, tak je dle výpovědí patrné, že je tato práce mnohdy náročná psychicky. Práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami vyžaduje jistě neustálý dohled a soustředěnost nad těmito dětmi, aby bylo možné dosahovat pozitivních výsledků.

5.3 VIDITELNÉ POKROKY U ŽÁKŮ

Schéma 3: Pokroky u žáků při výuce a efektivita práce asistenta pedagoga

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

Vzhledem k cíli práce, jsem se snažila od respondentů zjistit efektivitu jejich práce. Efektivitu jsem zjišťovala na základě výsledků žáků, jejich pokroků při výuce, ale i sebereflexe samotných asistentů. Respondentky převážně uváděly, že vnímají pokroky u žáků, u kterých asistují, ale zároveň uváděly i fakt, že pokroky jsou zatím velmi mírné. K tomu uváděly i mnoho aspektů, například velmi špatnou spolupráci rodiny, *Respondent č. 1: „Malé pokroky vnímám, ale kvůli nulové spolupráci rodičů chlapce nejsou pokroky nijak valné.“*, krátkou dobu spolupráce asistenta se žákem, *Respondent č. 2: „Vnímám pokroky, které jsou ale zatím mírné. Vzhledem k tomu, že má žák za sebou pouze 1. pololetí, kdy má asistenci.“*, *Respondent č. 6: „Pokroky u tohoto chlapce jsou zatím malé, ale vnímám je. Mám z toho samozřejmě radost, když vidím, že se práce daří.“* nebo distanční výuku, kterou žáci prošli první třídu v době pandemie Covid-19. *Respondent č. 5: „Na těchto žácích se podepsalo to, že 1. třídu trávili doma na online výuce. Tito žáci se mnohdy ani na výuku nepřihlásili a podpora, případně výuka ze strany rodiny byla nulová. Žáci, o kterých mluvím, si stále neosvojili psací písmo a píšou nečitelně. To se projevuje nejen při psaní diktátů, ale i při přepisování a opisování slov či vět.“*

Čtenářské dovednosti jsou průměrné. Zvládají přečíst jednodušší slova, ale čtení slov obtížnějších nezvládají. S některými mám doučování, a i přes veškerou snahu, vidím opravdu minimální pokroky.“ Tato respondentka zároveň uvedla, že žák, u kterého asistuje vykazuje výborné výsledky oproti ostatním spolužákům, kteří asistenta přiděleného nemají. *Respondent č. 5: „Žák Matyáš, u kterého jsem jako asistentka přidělena opravdu patří mezi chytřejší žáky ve třídě. Drží si tempo s jedničkáři, tudíž u něj nelze o nějakém pokroku mluvit. Pak tu je ale ta další skupina žáků, kterým pomáhám. Kde prostě pokrok nejde vidět, i kdybych se stavěla na hlavu.“*

Čtyři asistentky si zaznamenávají pokroky, úspěchy, ale i neúspěchy a problémy žáka do deníku či sešitu. Ten slouží pro pozdější zhodnocení jejich práce.

Co se týče efektivity práce asistentů pedagoga, je zřejmá zejména z výsledků dětí, kterým poskytují pomoc. *Respondent č. 1: „I když zde pracuji krátkou dobu, mám pocit, že moje práce k něčemu vede. Vnímám to hlavně, když se chlapci daří a má nějaké výsledky.“*, *Respondent č. 2: „Žáka aktivně motivuju a kontroluju. Vidím to hlavně podle úspěšnosti při výuce.“*, *Respondent č. 5: „Cítím se být užitečná pro pedagoga i pro celou třídu. Troufám si říct, že jsem nepostradatelnou součástí třídy. Když jsem ve třídě společně s pedagogem, je o děti lépe postaráno. I tady platí „ve dvou se to lépe táhne“. Snažím se pomalejším dětem vysvětlovat učivo apod. A zároveň ulehčuji práci i pedagogovi, který toho sám má až nad hlavu.“*, *Respondent č. 6: „U předchozích dětí, u kterých jsem asistovala byly pokroky pro mě takovým důkazem, že to má všechno smysl. Práce mě baví, a ještě o trochu víc, když vidím, že to má smysl. Vidím nějaké dosažené malé cíle, ať jsou to splněné zadané úkoly, nebo i to, když chlapec navazuje kontakty se spolužáky.“* Tři respondentky dostávají zpětnou vazbu na efektivitu jejich práce i ze strany jiných pedagogů či rodičů žáků. *Respondent č. 3: „Mnoho učitelů mi říká, že ve chvíli, kdy nejsem na hodině přítomna, žák přestává pracovat, nepíše zápisy, je drzý a otrávený.“*, *Respondent č. 5: „Pochvala od žáků, rodičů, třídního učitele i vedení.“* Jedna respondentka vnímá svoji práci jako efektivní pouze částečně, nedokázala ale vysvětlit důvod. *Respondent č. 4: „Hlavně asi když dívka pracuje tak, jak má.“*

Z výpovědí respondentů lze říci, že je práce asistentů pedagoga efektivní. Přisuzovat to lze k pokrokům, které žáci mají při podpoře asistenta pedagoga. Jako další výhodou

je vedení dokumentace o žácích, která napomáhá při reflexi a zhodnocování vykonané práce. Z uvedených rozhovorů je možné zmínit, že práce asistentů pedagoga má smysl a je užitečná. Z předešlých výpovědí lze zmínit i to, že asistenta pedagoga by potřebovalo větší množství dětí ve třídě vzhledem k tomu, jak je asistent ve třídě u dětí žádaný.

5.4 ROZDÍLNOST PRÁCE ŽÁKŮ S ASISTENTEM A BEZ ASISTENTA PEDAGOGA

Schéma 4: Rozdílnost ve výsledcích žáků v závislosti na práci s asistentem a bez asistenta

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

Tento okruh se zabýval rozdílností v práci a ve výsledcích či úspěšnosti žáků s asistencí asistenta pedagoga a bez jejich asistence. Všechny respondentky uvedly, že rozdíly jsou velmi viditelné. V některých případech uvedly, že rozdílnost práce těchto žáků vnímají i jiní pedagogové. Téměř ve všech výpovědích se respondentky shodly, že rozdílnost je zřetelná hlavně v tempu a splnění zadané práce. Respondent č. 1: „Nemám ten pocit jen já, ale říkají mi to i pedagogové. Když ve třídě jsem a na chlapce dohlížím, tak pracuje víceméně tak jak má.“, Respondent č. 3: „Mnoho pedagogů mi říká, že když v hodině nejsem, žák pracuje nebo spíš nepracuje úplně jinak, než když tam jsem.“, Respondent č. 4: „Pokud zrovna ve třídě nejsem, má žákyně velké problémy. I vzhledem k výpadkům zraku se její výsledky v práci pak horší.“, Respondent č. 6: „Ty rozdíly v práci jsou docela zřetelné. Například chlapec má už takto problémy ve výuce, ale spolu se snažíme to zvládat, teprve až teď si na mě tak nějak zvykl, ale můžu říci, že když vedle něj sedím nějakou práci odvádí. Když

v hodinách nejsem, tak vůbec nekomunikuje a odmítá něco dělat.“ Jedna respondentka uvedla, že rozdílnost práce žáka, kterému asistuje nezávisí pouze na tom, jestli na něj zrovna dohlíží či ne. Uvedla, že u klienta záleží i na jiných aspektech. *Respondent č. 2: „Výsledky se neodráží jen na tom, jestli na klienta dohlížím a asistuji mu. Na tom, jak se mu daří závisí i jeho nálada a to, jak se mu chce pracovat. Občas to bývá hodně náročné.*“ Jedna respondentka zmínila i to, že na zhoršení práce žáka se podílí i nezáměr jeho rodičů, kteří dítěti nevěnují čas při přípravě do školy. *Respondentka č. 1: „Problém je pak v tom, že doma neplní úkoly i díky tomu, že rodiče nemají žádný zájem, takže do školy chodí téměř vždy nepřipravený a odráží se to pak i na práci.*“ Poslední respondentka uvedla, že rozdíly ve výsledcích jsou zřetelné u ostatních žáků ve třídě, nikoli u žáka, kterému asistuje. *Respondent č. 5: „Ty rozdíly v práci nejsou zrovna u Matyáše, u kterého jsem přidělena. Ty problémy většinou nastávají u ostatních žáků ve třídě.*“

Z výše uvedeného je zřetelné, že působení asistenta pedagoga ve třídě má velký vliv na práci a následné výsledky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Na zhoršení práce dítěte má vliv i rodina, která se bohužel v mnoha případech nepodílí na přípravě dítěte do školy a komunikaci s pedagogy či asistentem pedagoga. Z poskytnutých informací je možné zmínit, že práce asistentů pedagoga je velmi smysluplná, a to díky pozitivním výsledkům žáků při poskytování podpory ze strany asistenta pedagoga.

5.5 ROZDÍLNOST POKROKŮ V PRÁCI U ŽÁKŮ S ROZDÍLNÝMI ONEMOCNĚNÍMI

Schéma 5: Pokroky u žáků s rozdílnými onemocněními

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

Asistentky, které se podílely na výzkumu pracují všechny na základní škole a mají na starost dítě s mentálním postižením. Každá má ovšem zkušenost s jiným onemocněním spojeným s mentálním postižením. Asistentky, které jsou ve škole od začátku školního roku se věnují převážně pouze jednomu žákovi, a tak nebylo možno posoudit rozdílnost v pokrocích u různých dětí. Dvě respondentky ale uvedly, že práce s dětmi s rozdílnými onemocněními vážících se k mentálnímu postižení je vždy jiná, vyžaduje jiný přístup a od toho se odvíjí i pokroky a úspěšnost žáka. *Respondent č. 1: „Každý žák pracuje individuálně podle svých možností. U některých žáků je progres větší, u některých menší.“*, *Respondent č. 2: „Ve třídě samozřejmě pracuje jinak žák se zrakovým, sluchovým nebo mentálním postižením. Od toho se odvíjí i míra asistence a pokroky. Ale pokroky jsou a byly u všech žáků, u kterých jsem asistovala. Odvíjela se akorát doba, než byly nějaké úspěchy vidět. Každý klient má jiné potřeby, potřebuje jiný přístup a motivaci. Hodně záleží i na spolupráci s rodinou, která není občas zrovna ideální.“* Poslední respondentka se za dobu své praxe setkala s asistencí většinou

množství dětí, a zmínila, že každé dítě zkrátka vyžaduje svůj přístup. *Respondent č. 6:*
„Každý žák pracuje jinak. Za svoji praxi jsem se setkala s hodně dětmi a každé mělo jiný problém, ale všechny děti potřebují svůj čas a péči.“

5.6 ZPĚTNÁ VAZBA NA PRÁCI OD ŽÁKŮ

Schéma 6: Zpětná vazba

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

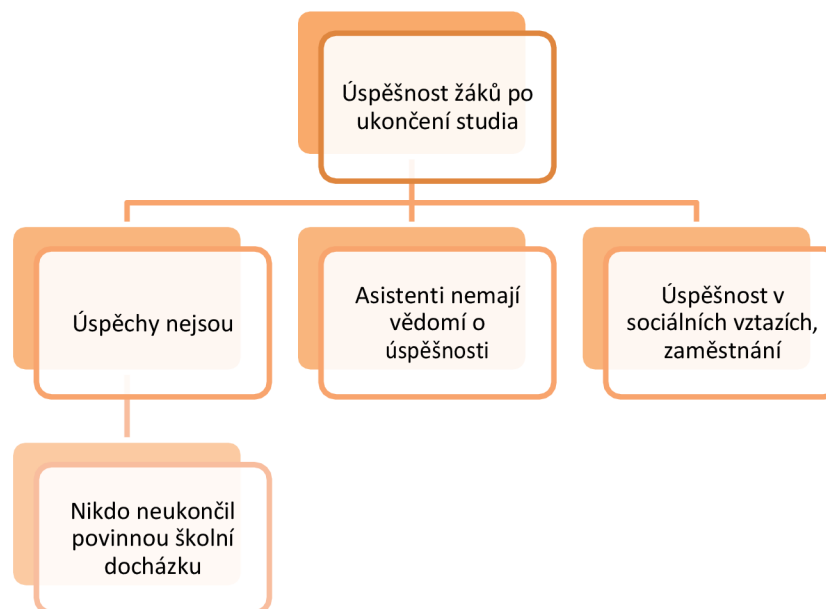
V tomto okruhu otázek jsem se zabývala zpětnou vazbou, a to zpětnou vazbou od žáků na asistenty, ale i zpětnou vazbou školy a její celkovou důležitostí pro asistenty pedagoga. Překvapujícím faktem pro mě bylo, když jedna respondentka uvedla, že zpětnou vazbu od žáků nemá a není pro ni ani důležitá. V opačných případech respondentky uváděly, že zpětnou vazbu od žáků dostávají, často ji dostávají i nepřímo. *Respondent č. 1: „Je na nich vidět, že mě mají rádi. Často si za mnou chodí povídat, pokud něco potřebují, tak se na mě obrátí.“, Respondent č. 3: „Už jen díky přístupu, který ke mně mají. Čím více se poznáváme, tím bližší vztah k sobě máme. Když mají nějaký problém nebo si potřebují jen tak povykládat, obrátí se na mě. Jsem ve třídě pro ně.“, Respondent č. 5: „Jsem ve 2. třídě, kde ještě žáci nedokáží poskytnout plnohodnotnou zpětnou vazbu, ale obrázek nebo jen „Děkuji paní asistentko“ mě potěší. Díky tomu vím, že má moje práce smysl.“, Respondent č. 6: „namalují mi vždy nějaký milý obrázek, nebo mi jen tak přijdou říci, že mě mají rádi. To mě vždy potěší.“* Z výpovědí je zřejmé, že asistentky jsou rády, když zpětnou vazbu od žáků dostávají.

Ve čtyřech případech nemají ve škole nastavenou pravidelnou vazbu od žáků. Pouze ve dvou případech probíhá zpětná vazba v rámci písemného samo hodnocení nebo každoroční evaluace formou dotazníku od školy.

Co se týče důležitosti zpětné vazby pro asistenty, ve většině případech je pro asistenty velmi důležitá, a to jak pozitivní, tak i negativní zpětná vazba. Podle výpovědí se jedná o nástroj, který napomáhá asistentům ve zlepšení se v jejich práci. *Respondent č. 1: „Aspoň pak vím, na čem je potřeba zapracovat.“, Respondent č. 3: „Abych věděla, v čem jsem pro žáky užitečná, a co je potřeba naopak zlepšit, na čem je třeba zapracovat.“, Respondent č. 4: „Díky ní můžu obměnit své postupy při práci tak, aby vyhovovaly.“, Respondent č. 5: „Jsem ráda, za každou pochvalu, ať už od dětí nebo jejich rodičů, případně od ostatních učitelů. Taková pochvala je pro mě jakýsi nakopávač. A nemusí se jednat o pochvalu. Důležitá je jakákoliv zpětná vazba, i ta negativní. To se stává především v situacích, kdy máme výtvarnou výchovu a pracovní činnosti. Někteří žáci, především chlapci, jsou na tyto předměty prostě méně zruční a často mám tendence jim pomáhat a dělat práci za ně, za což jsem samozřejmě pokárána.“, Respondent č. 6: „Pozitivní zpětná vazba mě povzbuzuje do další práce. Jsem ráda i za konstruktivní kritiku ale, vím pak na čem zapracovat.“*

5.7 ÚSPĚŠNOST ŽÁKŮ PO ABSOLVOVÁNÍ POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Schéma 7: Informovanost o úspěšnosti žáků po ukončení studia

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum, 2022)

Tento okruh se věnoval otázce úspěšnosti žáků po ukončení povinné školní docházky. S tím byly spojeny sociální vztahy, návaznost na další studium a podobně. Bohužel k délce praxe většiny respondentek nebylo možné zjistit informace o dosažených úspěších těchto žáků. Pouze jedna respondentka uvedla, že se za svoji praxi nesečkala s nikým, kdo by ukončil povinnou školní docházku. *Respondent č. 2: „Zatím nikdo z klientů neukončil povinnou školní docházku.“* Poslední respondentka zmínila žáka, který studium nedokončil, ale ví, že se mu momentálně v životě daří. *Respondent č. 6: „Vím pouze o jednom žákovi s Downovým syndromem, kterému jsem dělala asistentku delší dobu, který teda nakonec nedokončil studium, ale vím, že se mu velmi daří v navazování kontaktů, má mnoho přátel a myslím, že dochází do Týdenního a denního stacionáře, kde pracuje v místní kavárně.“* V tomto případě se i přesto dá hovořit o úspěchu.

5.8 SHRUTÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI

Pomocí polostrukturovaných rozhovorů a následných otázek s asistenty pedagoga působících na základních školách bylo možné zjistit, jak vybraní asistenti pedagoga vnímají efektivitu jejich práce se zaměřením na žáky s mentálním postižením v Kraji Vysočina. Po analýze a vyhodnocení všech poskytnutých rozhovorů bylo získáno mnoho informací, které pomohly k dosažení stanoveného cíle práce. Cílem práce bylo zjistit efektivitu práce asistentů pedagoga, a to pomocí výsledků práce žáků s podporou asistenta a bez něj, i sebereflexe asistentů.

Všichni respondenti byli velmi nápomocní a ochotni poskytnout velké množství informací, díky kterým bylo možné výzkum zrealizovat. Průběh rozhovorů probíhal se všemi respondenty bez problému.

Z počátku stanovených výzkumných okruhů bylo zjištěno, že ačkoli jsou asistenti přiřazeni k jednomu žákovi po celý školní rok, tak velké množství času věnují i ostatním dětem ve třídě. Jejich pomoc není zaměřená pouze na podporu při probírané látce ve výuce, či nachystání pomůcek, ale i na porozumění a pochopení ostatních potřeb dětí. Sami asistenti mají pocit, že jsou ve třídě nepostradatelným článkem a cítí, že je mají děti rády. Co se týče časové náročnosti této profese, respondenti uváděli, že časově náročná tato práce není. Z uvedených výpovědí bylo zřejmé, že je profese asistentů pedagoga náročná spíše po psychické stránce, což bylo i jednou respondentkou potvrzeno. Nehledě na to, že vybraní asistenti pedagoga pracují s dětmi s mentálním postižením, které mají přidružené i další nemoci. Příprava materiálů na vyučování pak souvisí s vyhledáváním či úpravami pracovních listů a podobně.

Pokroky při práci dětí jsou zatím mírné, vyplývá to z délky praxe většiny respondentek. Asistentky, se kterými byl veden rozhovor, pracují na této pozici ve 4 případech teprve od září roku 2021. Z toho vyplývá, že žáci za sebou mají teprve první pololetí. S tím souvisí i fakt, že většina respondentek nebyla schopna porovnat pokroky v práci u dětí s různými typy onemocněními. Tři respondentky shrnuly, že každé dítě vyžaduje jiný přístup a práci, ale i svůj čas. Bohužel nebyla zjištěna ani úspěšnost žáků po ukončení povinné školní docházky v návaznosti na další studium. Respondentky

se nesetkaly během své praxe s žádným žákem, který by dokončil povinnou školní docházku. Nicméně v jednom případě byl zmíněn žák, který ačkoli nedokončil studium, tak je velmi šikovný v navazování sociálních vztahů, úspěch tohoto žáka podtrhlo získání zaměstnání v chráněném zaměstnání. V souvislosti s pokroky ve výuce zmiňovaly respondentky i špatnou spolupráci rodin se školou a tím pádem i nulovou domácí přípravu. Respondentky i přesto uváděly, že drobné pokroky u svých žáků vnímají. Některé asistentky si zaznamenávají pokroky, úspěchy, ale i problémy žáka do deníku. Ten jim slouží pro pozdější porovnání výsledků.

Otázky v rozhovoru zahrnovaly i otázku efektivitu a toho, jak ji respondentky vnímají. Ve většině případech bylo potvrzeno, že asistentky svoji práci vnímají jako efektivní, a to díky výsledkům a zpětné vazbě od žáků. Práce žáků pod dohledem asistenta dosahuje pozitivních výsledků tím, že žáci plní zadané úkoly, stíhají tempo a soustředí se na zadanou práci. Vzhledem k věku a mentální úrovni žáků vnímají asistentky efektivitu kromě úspěšnosti práce dětí i v drobných vzkazech nebo v tom, že za nimi děti chodí a mají v nich důvěru. V některých případech probíhá i pozitivní zpětná vazba na práci asistentek pedagoga od ostatních pedagogů či rodičů dětí. Pět respondentek uvedlo, že je pro ně zpětná vazba důležitá pro jejich pozdější práci a zdokonalování se v ní. Efektivita práce asistentů se odráží i na práci žáků v závislosti na podpoře asistenta a práci žáků bez něj. Všechny respondentky uvedly, že pokroky při práci žáků s nimi jsou značně výrazné než výsledky práce dětí s absencí asistentů. Bylo zjištěno, že žáci, kteří pracují bez asistenta nemají motivaci práci dokončit, jsou otráveni a jejich prospěch se zhoršuje. V případě podpory dítěte asistentem dítě pracuje téměř vždy tak, jak má. Působení asistenta pedagoga má velký smysl a vliv na práci dětí ve třídě. Samy respondentky uvedly, že se cítí být nepostradatelným článkem třídy. Díky zjištěným informacím byl cíl práce naplněn.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda je práce asistentů pedagoga efektivní. Autorka bakalářské práce se snažila zjistit, jak asistenti pedagoga vnímají efektivitu své práce se zaměřením na žáky s mentálním postižením základních škol v Kraji Vysočina.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V teoretické části autorka čerpala zejména z odborné literatury a internetových zdrojů. Teoretická část obsahuje tři hlavní kapitoly, které popisují asistenta pedagoga, terminologické vymezení mentálního postižení a pozici asistenta pedagoga ve škole. První kapitola se zaměřuje na vymezení základních pojmů jako je asistent pedagoga, podpůrná opatření, žák se speciálními vzdělávacími potřebami nebo individuální vzdělávací plán. Dále je v této kapitole popsána náplň práce asistentů pedagoga, a je zde legislativně vymezeno vzdělávání těchto osob. Tato kapitola obsahuje i popis osobnostních rysů asistentů pedagoga, neboť i ty jsou pro vykonávání této profese důležité. Zmíněny jsou v kapitole ale i problematické momenty, se kterými se asistenti pedagoga i ostatní pedagogové setkávají při jejich práci. Druhá kapitola vymezuje především pojem mentálního postižení a specifika těchto osob, které zahrnují kognitivní funkce, motoriku, ale i socializaci. V kapitole je popsána i inteligence a klasifikace inteligenčního kvocientu, neboť jsou tyto pojmy s tématem úzce spojeny. V neposlední řadě je v kapitole zmíněna i klasifikace MKN-10, která mentální postižení člení podrobně a zahrnuje i syndromy či poruchy, které mohou být s mentálním postižením spojeny. Třetí kapitola se věnuje spolupráci mezi asistenty pedagoga a žáky, rodinou žáků, učitelem a poradenskými pracovníky.

Empirická část je koncipována jako výzkum. V této části práce je popsána metodologie výzkumu, cíl práce, nástroj sběru dat, výzkumný soubor, následná interpretace získaných dat a v neposlední řadě i shrnutí celé empirické části. Pro design výzkumu byla vybrána kvalitativní metodologie. Za použití techniky sběru dat pomocí polostrukturovaného rozhovoru bylo na počátku stanoveno 8 výzkumných okruhů. Z nich vzešly doplňující výzkumné otázky, které byly pokládány respondentům. Pro tento výzkum a charakter cíle bakalářské práce byla vybrána cílová skupina

asistentů pedagoga, kteří působí na základních školách u dětí s mentálním postižením v Kraji Vysočina. Rozhovorů se zúčastnilo 6 konverzačních partnerů, přesněji 6 žen, které působí jako asistentky pedagoga, celkem na 5 základních školách. Každá z nich působí v této profesi v různé délce. Ačkoli některé respondentky působí v této profesi pouze krátkou dobu, tak tento fakt neměl vliv na dosažení cíle práce. Z vyplynulých odpovědí bylo zřejmé, že všechny vykazují známky efektivní práce bez závislosti na času a délce praxe. Rozhovory se pohybovaly mezi 25 a 45 minutami. Během rozhovorů byly pokládány respondentům otázky například na zpětnou vazbu, úspěšnost žáků při vyučování, rozdílnost práce dětí v závislosti na podpoře asistenta a samostatné práce žáků bez zásahu asistenta, nebo jejich samotnou sebereflexi. Získáním všech těchto informací se podařilo naplnit cíl bakalářské práce. Splnění cíle práce je možné vidět v empirické části, přesněji na procesu získání 6 rozhovorů od konverzačních partnerů, následného rozkódování těchto rozhovorů a v konečné fázi interpretací těchto dat v dříve stanovených výzkumných okruzích.

Na základě informací získaných od respondentů bylo zjištěno, že asistenti pedagoga jsou důležitou součástí a prvkem ve třídě, ačkoli se jedná o často psychicky náročnou profesi. Svoji práci vnímají jako efektivní, a to díky pokrokům a výsledkům práce dětí, u kterých asistují. Na základě odpovědí bylo zjištěno, že žáci vykazují značné rozdíly při práci s asistentem pedagoga a při práci bez něj. Žáci pracující samostatně bez dohledu asistenta nemají tendence plnit zadané úkoly, práce je nebaví, nestíhají tempo třídy a nespolupracují. V případě podpory asistenta žáci většinou pracují tak, jak mají, úkoly dokončují, a to i přes jejich zdravotní stav. Asistentky vnímají progres v práci i přes to, že za sebou mají s žáky teprve první pololetí. Rozdílnost v práci žáků vidí kromě asistentek i ostatní pedagogové podílející se na výuce. Z uskutečněných rozhovorů vyplynula i důležitost zpětné vazby. V 5 případech respondentky zpětnou vazbu, ale i kritiku dostávají, a je pro ně důležitá. Vnímají ji jako nástroj pro zlepšování se v jejich práci. Většina respondentek, kromě jedné, které se na výzkumu podílely dostávají často nepřímou pozitivní zpětnou vazbu od žáků formou obrázků, vzkazů a drobných úspěchů žáků. Respondentky vnímají svoji práci jako efektivní nejen z hlediska pozitivních výsledků žáků, ale i z hlediska toho, že je mají děti rády, ve třídě se žáci cítí dobře a mají v asistentech pedagoga oporu i v jiných oblastech uspokojování svých potřeb, nebo duchovní podpory.

Touto bakalářskou prací chtěla autorka poukázat na smysl této mnohdy náročné profese. Ačkoli se tato práce může často jevit jako neefektivní, je důležité myslet na to, že to tak není. Asistentů pedagoga je v dnešní době velmi málo, a děti se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadujících pomoc přibývá. Asistenti pedagoga musí splňovat kromě odborného vzdělání i určité osobnostní rysy. Člověk, který se chce věnovat této profesi by měl být obdarován předpoklady pro práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, trpělivostí, a nejlépe i zkušenostmi. Dle autorky má profese asistentů pedagoga velký potenciál a je pro společnost, a hlavně děti velmi důležitá.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

1. BAZALOVÁ, Barbora. *Dítě s mentálním postižením a podpora jeho vývoje*. Praha: Portál, 2014. 978-80-262-0693-4.
2. GABAŠOVÁ, Jitka a VOSMIK, Miroslav. *Asistent pedagoga a klima třídy*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2019. 978-80-7496-419-0.
3. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 80-7367-040-2.
4. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2017. 978-80-7496-349-0.
5. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. 978-80-7367-368-0.
6. MÜLLER, Oldřich, a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 80-244-0231-9.
7. REICHER, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
8. SVOBODA, Mojmír. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 1999. 807367050X.
9. ŠVANCARA, Josef. Psychologická charakteristika lidí s mentálním postižením. In: ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2006. str. 33. 80-7367-060-7.
10. ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2006. 80-7367-060-7.
11. ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

12. TEPLÁ, Marta a ŠMEJKALOVÁ, Hana. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: IPPP ČR, 2007. 978-80-86856-35-3.
13. UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením*. Praha: Portál, 2010. 978-80-7367-764-0.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

14. CRESWELL, J. W. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1998.

Seznam použitých internetových zdrojů

15. Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání. *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů. Práce s žáky*. [Online] Nová škola, o.p.s., 2013. [Citace: 16. listopad 2021.] <https://www.asistentpedagoga.cz/prace-asistenta/prace-s-zaky>.
16. JANKŮ, Kateřina. *Speciální pedagogika osob s mentálním postižením – Vybraná základní témata*. [Online] 2014. [Citace: 16. listopad 2021.] https://projekty.osu.cz/svp/opory/Janku_SO.pdf. 978-80-7464-640-9.
17. Národní ústav pro vzdělávání. *Problémy s asistentem pedagoga*. [Online] 20. únor 2017. [Citace: 31. říjen 2021.] <http://www.nuv.cz/t/ap-1>.
18. ÚZIS. 10. revize *Mezinárodní klasifikace nemocí. Mentální retardace*. [Online] 1. leden 2021. [Citace: 9. listopad 2021.] <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F70>
19. VALENTA, Milan, PETRÁŠ, Petr a kolektiv. *Metodika práce se žákem s mentálním postižením*. [Online] 2012. [Citace: 16. listopad 2021.] http://www.inkluze.upol.cz/portal/velke_publicace/metodiky/MP_Metodika.pdf?fbclid=IwAR2LT0OzIUrshqMYEMbUKKs1TWZ9DYuG5wGxcnfsPAHQ0ZpQbqUdGaQRQYY.

20. Vyhláška č. 317/2005 Sb. *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků* [online]. Česká republika, 2005 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>.
21. Vyhláška č. 27/2016 Sb. *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* [online]. Česká republika, 2016 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>
22. Zákon č. 563/2004 Sb. *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů* [online]. Česká republika, 10. 11. 2004 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

SEZNAM ZKRATEK

ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder, porucha pozornosti s hyperaktivitou

GDPR – General Data Protection Regulation, obecné nařízení o ochraně osobních údajů

IVP – Individuální vzdělávací plán

IQ – Inteligenční kvocient

PO – Podpůrná opatření

PPP – Pedagogicko-poradenské poradny

SPC – Speciálně pedagogická centra

SVP – Speciální vzdělávací potřeby

ŠPZ – Školská poradenská zařízení

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klasifikace IQ podle Wechslera	23
Tabulka 2: Popis výzkumného souboru	34

Seznam schémat

Schéma 1: Asistent pedagoga ve třídě	35
Schéma 2: Časová náročnost a příprava na vyučovací hodinu	38
Schéma 3: Pokroky u žáků při výuce a efektivita práce asistenta pedagoga	41
Schéma 4: Rozdílnost ve výsledcích žáků v závislosti na práci s asistentem a bez asistenta	44
Schéma 5: Pokroky u žáků s rozdílnými onemocněními	46
Schéma 6: Zpětná vazba	48
Schéma 7: Informovanost o úspěšnosti žáků po ukončení studia	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Přepis rozhovorů.....	I

Příloha A – Přepis rozhovorů

Respondentka č. 1:

1. Jak dlouho pracujete na pozici asistenta pedagoga? *Na pozici asistenta pedagoga pracuji čtyři měsíce.*
2. Kolik Vám je let? *Je mi 23 let.*
3. Kolik žáků ve třídě máte na starost? *Primárně mám na starost jednoho žáka, ale často se stává, že je potřeba pomoci i jinému žákovi.*
4. Máte konkrétní dítě, kterému se věnujete po celý školní rok? *Ano.*
5. Jak vypadá běžná hodina s žákem vyžadujícím asistenta pedagoga? *Chlapci pomáhám se vším, s čím potřebuje.*
6. Kolik času věnujete přípravě na vyučování? *Většinou 30 minut až 1 hodinu denně před začátkem výuky.*
7. Přejde Vám tato práce časově náročná? *Nepřijde.*
8. Jak časově náročná je příprava na hodinu s žáky? *Většinou se nějaké přípravě věnuji 30 minut až hodinu denně před začátkem, jak už jsem řekla a pak jsem ve škole ještě chvíli po vyučování. Většinou si dodělávám už svoji práci.*
9. Přípravu řídíte pouze podle pedagoga, nebo přidáváte i něco "svého" podle individuálních potřeb žáka? *Skoro vždy se řídím podle pedagogů. Snažím se, abychom s chlapcem probírali to stejné, jako jeho spolužáci.*
10. Můžete popsat Vaši běžnou přípravu na hodinu? *Připravím pro chlapce materiály na to, co zrovna budeme probírat. Pokud je potřeba, tak pracovní listy zvětším, aby se mu v nich lépe orientovalo, protože trochu hůře vidí.*
11. Jak vnímáte pokroky u žáků, kterým asistujete? *Malé pokroky vnímám, ale kvůli nulové spolupráci rodičů chlapce nejsou pokroky nijak valné.*
12. Zaznamenáváte tyto pokroky nějak nebo někam? Pokud ano, kam? *Ano, vedu si o chlapci deník.*
13. Vnímáte vaši práci jako efektivní? *Myslím si, že ano. I když zde pracuji krátkou dobu, mám pocit, že moje práce k něčemu vede. Vnímám to hlavně, když se chlapci daří a má nějaké výsledky.*
14. Pociťujete změny ve výsledcích u žáka, když pracuje s vámi a bez vás? *Určitě ano, nemám ten pocit jen já, ale říkají mi to i pedagogové. Když ve třídě jsem a na chlapce dohlížím, tak pracuje víceméně tak jak má. Problém je pak v tom, že doma*

neplní úkoly i díky tomu, že rodiče nemají žádný zájem, takže do školy chodí téměř vždy nepřípravený a odráží se to pak i na práci.

15. Jak byste popsala pokroky v práci u dětí, které mají různé onemocnění nebo diagnózy? *Každý žák pracuje individuálně podle svých možností. U některých žáků je progres větší, u některých menší.*
16. Dávají Vám žáci zpětnou vazbu? *Vyloženě asi ne, ale je na nich vidět, že mě mají rádi. Často si za mnou chodí povídat, pokud něco potřebují, tak se na mě obrátí.*
17. Má škola nastavenou nějak pravidelnou zpětnou vazbu od žáků? *Nemá.*
18. Je pro Vás zpětná vazba důležitá? Ano, je. A proč? *Aspoň pak vím, na čem je potřeba zapracovat.*
19. Máte nějaké informace o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku? (pokračování ve studiu, zaměstnání, sociální vazby) *Nemám žádné informace.*

Respondentka č. 2:

1. Jak dlouho pracujete na pozici asistenta pedagoga? *5 let.*
2. Kolik Vám je let? *Je mi 47.*
3. Kolik žáků ve třídě máte na starost? *Asistuji primárně pouze jednomu dítěti.*
4. Máte konkrétní dítě, kterému se věnujete po celý školní rok? *Ano, ale často se věnuju i dalším.*
5. Jak vypadá běžná hodina s žákem vyžadujícím asistenta pedagoga? *No ona každá hodina je jiná. Většinou se ale řídím podle aktuálních potřeb dítěte a pedagoga.*
6. Kolik času věnujete přípravě na vyučování? *Maximálně 4 hodiny týdně.*
7. Přijde Vám tato práce časově náročná? *Určitě ne.*
8. Jak náročná je příprava na hodinu s žáky? *Jak kdy. Vždycky se to odvíjí od probírané látky v hodině a toho, jakou má žák náladu na to něco dělat.*
9. Přípravu na hodinu řídíte pouze podle pedagoga, nebo přidáváte i něco "svého" podle individuálních potřeb žáka? *Určitě přidávám i něco svého, s žákem pracuji i jako speciální pedagog. Zpravidla jednu hodinu týdně.*
10. Můžete popsat Vaši běžnou přípravu na hodinu? *Nemůžu. Příprava na hodinu je pokaždé jiná dle učiva a chápání dítěte.*
11. Jak vnímáte pokroky u žáků, kterým asistujete? *Vnímám pokroky, které jsou ale zatím mírné. Vzhledem k tomu, že má žák za sebou pouze 1. pololetí, kdy má asistenci.*
12. Zaznamenáváte tyto pokroky nějak nebo někam? Pokud ano, kam? *Ano, vše si píšu do svého sešitu.*
13. Vnímáte vaši práci jako efektivní? *Ano, žáka aktivně motivuju a kontroloju.*
14. Podle čeho jste schopna poznat, že je Vaše práce efektivní a užitečná? *Vidím to hlavně podle úspěšnosti při výuce.*
15. Pociťujete změny ve výsledcích u žáka, když pracuje s vámi a bez vás? *Ano, ale ty výsledky se neodráží jen na tom, jestli na klienta dohlížím a asistuji mu. Na tom, jak se mu daří závisí i jeho nálada a to, jak se mu chce pracovat. Občas to bývá hodně náročné.*
16. Jak byste popsala pokroky v práci u dětí, které mají různé onemocnění nebo diagnózy? *Ve třídě samozřejmě pracuje jinak žák se zrakovým, sluchovým nebo mentálním postižením. Od toho se odvíjí i míra asistence a pokroky. Ale pokroky*

jsou a byly u všech žáků, u kterých jsem asistovala. Odvívěla se akorát doba, než byly nějaké úspěchy vidět.

17. Říkáte, že rozdílnost pokroků vnímáte. Můžete tedy popsat v čem je ta rozdílnost zřetelná a viditelná? *Každý klient má jiné potřeby, potřebuje jiný přístup a motivaci. Hodně záleží i na spolupráci s rodinou, která není občas zrovna ideální.*
18. Dávají Vám žáci zpětnou vazbu? *Ne.*
19. Má škola nastavenou nějak pravidelnou zpětnou vazbu od žáků? *Ne.*
20. Je pro Vás zpětná vazba důležitá? *Asi ne.*
21. Máte nějaké informace o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku? (pokračování ve studiu, zaměstnání, sociální vazby) *Nemám, protože zatím nikdo z klientů neukončil povinnou školní docházku.*

Respondentka č. 3:

1. Jak dlouho pracujete na pozici asistenta pedagoga? *5 měsíců.*
2. Kolik Vám je let? *23 let.*
3. Kolik žáků ve třídě máte na starost? *Oficiálně jsem ve třídě u jednoho žáka s lehkým mentálním postižením, ale věnuji se celé třídě. Kterýkoli žák za mnou může přijít a já mu v hodině pomohu.*
4. Máte konkrétní dítě, kterému se věnujete po celý školní rok? *Ano.*
5. Jak vypadá běžná hodina s žákem vyžadujícím asistenta pedagoga? *Dohlížím, aby dokončoval práci. Neustále ho mám na očích a dohlížím, aby pracoval stejně jako ostatní. Ve chvíli, kdy zjistím, že se válí po lavici, řeknu mu, ať pokračuje. V případě, že potřebuje na chvíli pauzu, jde na WC nebo se s ním jdu projít na chodbu. Pak se vrátíme do třídy a žák opět pracuje. Vždy se snažím, aby práci dokončoval.*
6. Kolik času věnujete přípravě na vyučování? *Přípravě se věnuji úplně minimálně. Kontroluji, že má vše nachystané (v pořádku pomůcky, sešity apod.), komunikuji s rodiči, máme s žákem a s rodiči individuální konzultační hodiny, ale přípravě na vyučování se věnuje vyučující, nikoli asistent.*
7. Přijde Vám tato práce časově náročná? *Spíš psychicky náročná.*
8. Jak vnímáte pokroky u žáků, kterým asistujete? *Ze zlepšení a viditelných výsledků mám samozřejmě radost.*
9. Zaznamenáváte tyto pokroky nějak nebo někam? *Pokud ano, kam? Vedu si deník, kam si veškeré pokroky zaznamenávám, zároveň i neúspěchy a problémy žáka.*
10. Vnímáte vaši práci jako efektivní? Pokud ano, proč? *Ano. Mnoho učitelů mi říká, že ve chvíli, kdy nejsem na hodině přítomna, žák přestává pracovat, nepíše zápisy, je drzý a otrávený.*
11. Podle čeho jste schopna poznat, že je Vaše práce efektivní a užitečná? *Podle výsledků a zlepšení žáka.*
12. Pociťujete změny ve výsledcích u žáka, když pracuje s vámi a bez vás? *Ano, jak jsem již řekla, mnoho pedagogů mi říká, že když v hodině nejsem, žák pracuje nebo spíš nepracuje úplně jinak, než když tam jsem.*
13. Jak byste popsala pokroky v práci u dětí, které mají různé onemocnění nebo diagnózy? *To nevím, protože se věnuji většinou pouze jednomu žákovi.*

14. Dávají Vám žáci zpětnou vazbu? *Ano, a to už jen díky přístupu, který ke mně mají. Čím více se poznáváme, tím bližší vztah k sobě máme. Když mají nějaký problém nebo si potřebují jen tak povykládat, obrátí se na mě. Jsem ve třídě pro ně.*
15. Má škola nastavenou nějak pravidelnou zpětnou vazbu od žáků? *Ano, v rámci písemného samohodnocení.*
16. Je pro Vás zpětná vazba důležitá? Pokud ano, proč? *Ano, abych věděla, v čem jsem pro žáky užitečná, a co je potřeba naopak zlepšit, na čem je třeba zapracovat.*
17. Máte nějaké informace o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku? (pokračování ve studiu, zaměstnání, sociální vazby) *Bohužel ne.*

Respondentka č. 4:

1. Jak dlouho pracujete na pozici asistenta pedagoga? *Zde jsem půl roku.*
2. Kolik Vám je let? *Je mi 22 let.*
3. Kolik žáků ve třídě máte na starost? *Jednoho.*
4. Máte konkrétní dítě, kterému se věnujete po celý školní rok? *Ano.*
5. Jak vypadá běžná hodina s žákem vyžadujícím asistenta pedagoga? *Dívka, které pomáhám má výpadky zraku. Tudiž pokud není schopná zapisovat do sešitu, tak píšu za ni. V matematice pracujeme odděleně od zbytku třídy.*
6. Kolik času věnujete přípravě na vyučování? *Tak 3 hodiny týdně.*
7. Přijde Vám tato práce časově náročná? *Spíš ne.*
8. Jak časově náročná je příprava na hodinu s žáky? *To je individuální, ale jsou to tak tři hodiny týdně.*
9. Přípravu řídíte pouze podle pedagoga, nebo přidáváte i něco "svého" podle individuálních potřeb žáka? *Řídím se pedagogem, ale taky přidávám i něco podle sebe.*
10. Můžete popsat Vaši běžnou přípravu na hodinu? *Většinou vyhledávám nebo vytvářím pracovní listy do matematiky, českého jazyka nebo angličtiny. Připravuju se i na individuální hodinu.*
11. Jak vnímáte pokroky u žáků, kterým asistujete? *Dívka dělá mírné pokroky.*
12. Zaznamenáváte tyto pokroky nějak nebo někam? *Ne.*
13. Vnímáte vaši práci jako efektivní? *Částečně. Hlavně asi když dívka pracuje tak, jak má.*
14. Pociťujete změny ve výsledcích u žáka, když pracuje s vámi a bez vás? *Ano, pokud zrovna ve třídě nejsem, má žákyně velké problémy. I vzhledem k výpadkům zraku se její výsledky v práci pak horší.*
15. Jak byste popsala pokroky v práci u dětí, které mají různé onemocnění nebo diagnózy? *Nevím.*
16. Dávají Vám žáci zpětnou vazbu? *Spontánně spíše ne, ale já se doptávám.*
17. Má škola nastavenou nějak pravidelnou zpětnou vazbu od žáků? *Ne.*
18. Je pro Vás zpětná vazba důležitá? *Ano, je. A proč? Díky ní můžu obměnit své postupy při práci tak, aby vyhovovaly.*

19. Máte nějaké informace o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku?
(pokračování ve studiu, zaměstnání, sociální vazby) *Jsem na škole krátce, takže zatím ne.*

Respondent č. 5:

1. Jak dlouho pracujete na pozici asistenta pedagoga? *Teprve krátce. Od 1. září 2021. Dělán asistentku ve 2. třídě na základní škole, která je sama o sobě dost specifická. Hodně se zaměřuje na vzdělávání a integraci cizinců a Romů.*
2. Kolik Vám je let? *Letos mi bude 34.*
3. Kolik žáků ve třídě máte na starost? *Jako asistentka jsem přidělena k jednomu žákovi. Tento žák má diagnózu ADHD, vývojovou dysfázii a dyspraxii. Musím říct, že tento žák je neskutečně šikovný a patří mezi nejchytřejších pár jedinců v naší třídě. V podstatě během výuky nepotřebuje moji pomoc. Za to je tam spousta dalších žáků, u kterých se během výuky střídám, protože nezvládají tempo. I tito jedinci byli na šetření v Pedagogicko-psychologické poradně, ale k mému údivu dosáhli pouze 2. stupně podpůrného opatření. Opravdu nechápu na základě, čeho rozhodují. Protože když srovnám již zmíněného chlapce, který má PO3 a ostatní žáky ve třídě s PO2, tak Matyáš je oproti nim nadprůměrný. A to nepočítám žáky, kteří na šetření ještě nebyli. Takže má odpověď na vaši otázku není úplně jednoznačná. Oficiálně mám na starost jednoho žáka. Neoficiálně během výuky pomáhám až 11 dětem. Celkový počet žáků ve třídě je 18!*
4. Máte konkrétní dítě, kterému se věnujete po celý školní rok? *Ano, jak jsem již zmiňovala. Mám na starosti jednoho žáka, jehož PO má trvání do 31. 8. 2022. Po celou tuto dobu budu u něj přidělená jako asistentka. Než uplyne tato doba, měl by jít na další šetření, a buď mu stupeň zůstane, nebo se změní. Dle papírů, do kterých jsem měla možnost nahlédnout, jsem si zjistila, že minulý školní rok měl jiný identifikátor znevýhodnění. Jeho znevýhodnění se s věkem stupňuje.*
5. Jak vypadá běžná hodina s žákem vyžadujícím asistenta pedagoga? *Za sebe musím říct, že jsem si s pedagogem naší třídy sedla již od prvního okamžiku. Nikdy se nestalo, že by se nade mnou povyšovala, tudíž celá naše spolupráce vychází opravdu v dokonalé souhře. Během výuky, kdy třídní učitel pracuje s celou třídou a zrovna mě nepotřebuje, vykonávám pomocnou činnost. Tou je například rozdávání nebo vybírání sešitů, kontrola domácích úkolů, zápis do notýsků apod. Někdy pracujeme ve skupinách, kdy buď já nebo učitel pracujeme se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud žáci pracují samostatně, nikdy do jejich práce nezasahuji. Občas se stane, že si s pedagogem „vyměníme role“.*

Většinou v hodinách čtení nebo při výtvarné a tělesné výchově, kdy část výuky vedu já. Vždy pod dozorem pedagoga.

6. Kolik času věnujete přípravě na vyučování? *Žádný. Třídní učitelka si vše chystá sama. Je to učitelka s dlouholetou praxí, která má potřebných materiálů k výuce opravdu spousty, takže na základě domluvy, není potřeba, abych chystala něco navíc. Vždy po skončení výuky máme prostor pro případné společné přípravy na další den. Zároveň si zhodnotíme i práci žáků v daný den. V současné covidové době, kdy spousta škol „mele“ z posledního, jsem se ale jako asistentka dostala i do tříd vyšších ročníků. Zde je ta příprava časově náročnější. Počítám, že v průměru tak 30–60 minut denně. Pokud vím dopředu, do jaké třídy jdu, nastuduji si materiál, který se bude probírat a domluví se s vyučujícím na případných pracovních listech. Někdy se ovšem stane, že se dozvím až ráno při příchodu do školy, do jaké třídy jdu, tam je pak v podstatě přípravu nulová.*
7. Přijde Vám tato práce časově náročná? *Časově rozhodně ne. Mám 0,75 úvazku. Moje pracovní doba je papírově: od 7:30 do 13:30. Každý den ale v práci nejsem do půl 2. Jeden den mi končí pracovní doba i ve 12:10.*
8. Jak časově náročná je příprava na hodinu s žáky? *Jak už jsem říkala, není potřeba, abych se do své třídy připravovala. Třídní učitelka si vše chystá sama. Případně mě požádá o vytisknutí, zalaminování a rozstříhání materiálu.*
9. Přípravu řídíte pouze podle pedagoga, nebo přidáváte i něco „svého“ podle individuálních potřeb žáka? *Pokud mám k dispozici nějaký zajímavý materiál na téma, které se bude probírat, ukážu ho pedagogovi a zatím se mi nestalo, že by ho nevyužil.*
10. Jak vnímáte pokroky u žáků, kterým asistujete? *Jak jsem říkala, žák Matyáš, u kterého jsem jako asistentka přidělena opravdu patří mezi chytřejší žáky ve třídě. Drží si tempo s jedničkáři, tudíž u něj nelze o nějakém pokroku mluvit. Pak tu je ale ta další skupina žáků, kterým pomáhám. Kde prostě pokrok nejde vidět, i kdybych se stavěla na hlavu. Na těchto žácích se podepsalo to, že 1. třídu trávili doma na online výuce. Tito žáci se mnohdy ani na výuku nepřihlásili a podpora, případně výuka ze strany rodiny byla nulová. Žáci, o kterých mluvím, si stále neosvojili psací písmo a piší nečitelně. To se projevuje nejen při psaní diktátů, ale i při přepisování a opisování slov či vět. Čtenářské dovednosti jsou průměrné. Zvládají přečíst jednodušší slova, ale čtení slov obtížnějších nezvládají. S některými mám doučování, a i přes veškerou snahu, vidím opravdu minimální pokroky.*

11. Zaznamenáváte tyto pokroky nějak nebo někam? Pokud ano, kam?
Nezaznamenávám.
12. Vnímáte vaši práci jako efektivní? Pokud ano, proč? *Řekla bych, že ano. Cítím se být užitečná pro pedagoga i pro celou třídu. Troufám si říct, že jsem nepostradatelnou součástí třídy. Když jsem ve třídě společně s pedagogem, je o děti lépe postaráno. I tady platí „ve dvou se to lépe táhne“. Snažím se pomalejším dětem vysvětlovat učivo apod. A zároveň ulehčuji práci i pedagogovi, který toho sám má až nad hlavu.*
13. Podle čeho jste schopna poznat, že je Vaše práce efektivní a užitečná? *Pochvala od žáků, rodičů, třídního učitele i vedení.*
14. Pociťujete změny ve výsledcích u žáka, když pracuje s vámi a bez vás? *Určitě ano, ale ty rozdíly v práci nejsou zrovna u Matyáše, u kterého jsem přidělena. Ty problémy většinou nastávají u ostatních žáků ve třídě.*
15. Jak byste popsali pokroky v práci u dětí, které mají různé onemocnění nebo diagnózy? *Mám na starosti jen jednoho žáka. U ostatních žáků, u kterých vím stupeň podpůrného opatření.*
16. Dávají Vám žáci zpětnou vazbu? *Jsem ve 2. třídě, kde ještě žáci nedokáží poskytnout plnohodnotnou zpětnou vazbu, ale obrázek nebo jen „Děkuji paní asistentko“ mě potěší. Díky tomu vím, že má moje práce smysl.*
17. Má škola nastavenou nějak pravidelnou zpětnou vazbu od žáků? *Myslím, že nemá.*
18. Je pro Vás zpětná vazba důležitá? Pokud ano, proč? *Ano, rozhodně. Jsem ráda za každou pochvalu, ať už od dětí nebo jejich rodičů, případně od ostatních učitelů. Taková pochvala je pro mě jakýsi nakopávač. A nemusí se jednat i pochvalu. Důležitá je jakákoliv zpětná vazba, i ta negativní. To se stává především v situacích, kdy máme výtvarnou výchovu a pracovní činnosti. Někteří žáci, především chlapci, jsou na tyto předměty prostě méně zruční a často mám tendence jim pomáhat a dělat práci za ně, za což jsem samozřejmě pokárána.*
19. Máte nějaké informace o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku? (pokračování ve studiu, zaměstnání, sociální vazby) *Tyto informace bohužel nemám.*

Respondentka č. 6:

1. Jak dlouho pracujete na pozici asistenta pedagoga? *Asistenci se věnuji 8 let.*
2. Kolik Vám je let? *41*
3. Kolik žáků ve třídě máte na starost? *Jsem přiřazena k jednomu žákovi, ale většinou se stává, že pomáhám i jeho spolužákům.*
4. Máte konkrétní dítě, kterému se věnujete po celý školní rok? *Ano*
5. Jak vypadá běžná hodina s žákem vyžadujícím asistenta pedagoga? *Vždy se snažím žákovi pomáhat, aby stíhal tempo zbytku třídy. Občas ho musím motivovat k práci, protože chlapec trpí poruchami autistického spektra a často se mu nechce pracovat na zadaných úkolech.*
6. Kolik času věnujete přípravě na vyučování? *Téměř žádný, jsem pomocnou rukou učitelce, která si vše chystá sama. Maximálně jí pomáhám s drobnými činnostmi, když mě o to požádá. To zahrnuje tisk pracovních listů nebo jejich vyhledávání a podobně.*
7. Přijde Vám tato práce časově náročná? *Časově náročná mi tato práce nepřijde. Pracuji na 0,7 úvazek.*
8. Přípravu řídíte pouze podle pedagoga, nebo přidáváte i něco „svého“ podle individuálních potřeb žáka? *Řídím se pedagogem, ale často se stává, že přidám i něco od sebe.*
9. Můžete popsat Vaši běžnou přípravu na hodinu? *Pomáhám pedagogům s materiály a pracovními listy na hodiny, vždy se bavíme o tom, co se bude probírat. Podle toho upravím materiály pro chlapce.*
10. Jak vnímáte pokroky u žáků, kterým asistujete? *Pokroky u tohoto chlapce jsou zatím malé, ale vnímám je. Mám z toho samozřejmě radost, když vidím, že se práce daří. U předchozích dětí, u kterých jsem asistovala byly pokroky pro mě takovým důkazem, že to má všechno smysl. Práce mě baví, a ještě o trochu víc, když vidím, že to má smysl.*
11. Zaznamenáváte tyto pokroky nějak nebo někam? Pokud ano, kam? *Ano, vše si píšu do sešitu.*
12. Vnímáte vaši práci jako efektivní? Pokud ano, proč? *Určitě ano, jak už jsem zmínila. Vidím nějaké dosažené malé cíle, ať jsou to splněné zadané úkoly, nebo i to, když chlapec navazuje kontakty se spolužáky.*

13. Podle čeho jste schopni poznat, že je Vaše práce efektivní a užitečná? *Podle odvedené práce a úspěchu všech žáků, kterým jsem dělala asistentku. Taky mě potěší pochvala od pedagoga.*
14. Pociťujete změny ve výsledcích u žáka, když pracuje s vámi a bez vás? *Rozhodně ano, ty rozdíly v práci jsou docela zřetelné. Například chlapec má už takto problémy ve výuce, ale spolu se snažíme to zvládat, teprve až teď si na mě tak nějak zvykl, ale můžu říci, že když vedle něj sedím nějakou práci odvádí. Když v hodinách nejsem, tak vůbec nekomunikuje a odmítá něco dělat.*
15. Jak byste popsala pokroky v práci u dětí, které mají různé onemocnění nebo diagnózy? *Každý žák pracuje jinak. Za svoji praxi jsem se setkala s hodně dětmi a každé mělo jiný problém, ale všechny děti potřebují svůj čas a péči.*
16. Dávají Vám žáci zpětnou vazbu? *Nepřímo ano, namalují mi vždy nějaký milý obrázek, nebo mi jen tak přijdou říci, že mě mají rádi. To mě vždy potěší.*
17. Má škola nastavenou nějak pravidelnou zpětnou vazbu od žáků? *Ano, každý rok probíhá ve škole takový dotazník.*
18. Je pro Vás zpětná vazba důležitá? Pokud ano, proč? *Určitě ano, pozitivní zpětná vazba mě povzbuzuje do další práce. Jsem ráda i za konstruktivní kritiku ale, vím pak na čem zapracovat.*
19. Máte nějaké informace o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku? (pokračování ve studiu, zaměstnání, sociální vazby) *Vím pouze o jednom žákovi s Downovým syndromem, kterému jsem dělala asistentku delší dobu, který teda nakonec nedokončil studium, ale vím, že se mu velmi daří v navazování kontaktů, má mnoho přátel a myslím, že dochází do Týdenního a denního stacionáře, kde pracuje v místní kavárně.*

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Aneta Frühaufová

Obor: Speciální pedagogika (Bc. SPPG Voš)

Forma studia: Prezenční studium

Název práce: Efektivita práce asistenta pedagoga se zaměřením na žáky s mentálním postižením základních škol v Kraji Vysočina

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 13

Počet titulů českých použitých zdrojů: 13

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: PhDr. Josef Novotný, CSc.